

Інформація

...ТІЛЬКИ
МУЗИКА ВІЧНА

Зал протягом усього концерту був огорнутий темрявою. Світло струменіло на сцену лише двома пучками. У першому яснів портрет вродливого чоловіка з високим задумливим чолом — видатного піаніста, нашого земляка Генріха Нейгауза; другий вихоплював із мороку стрімкі й гнучкі пальці на клавішах. — Біла роялю Святослава Ріхтера, чие ім'я і без титулів (народний артист СРСР, лауреат Ленінської премії, Герой Соціалістичної Праці) відоме всьому світові. Учень давав концерт пам'яті свого вчителя. Близько трьох годин звучали твори В.-А. Моцарта, Й. Брамса, Ф. Шопена. Зал оплесками просив на біс не тільки музику, скільки виконавця — гостеві практично не давали зійти за куліси. Вечором залишилися задоволені навіть ті, хто перед початком сумнівався, чи здатна обласна філармонія знайти інструмент для такого майстра. Філармонія, однак, виявилася нездатною подбати про мікрофон для ведучої, і виконувати твори взнавали (хто міг) уже тоді, коли вони починали звучати. Навіть про закінчення концерту половина залу не почула, а здогадалася...

Напередодні виступу С. Ріхтер була черга за квитками, а після — черга з квітами, які принесли музикантові — віртуозу прихильники його таланту й шанувальники Великої музики.

Н. ДАНИЛЕНКО.

ПІДСУМКИ КОНКУРСУ ПІДБИТО

Бюро обкому ЛКСМ України підбило підсумки обласного конкурсу плаката на антиалкогольну і антинаркотичну тематику.

Серед молодих робітників і службовців перше місце присуджено художнику з Малої Виски Н. Сикмедіну за плакат «СОС». Переможця нагороджено пільговою путівкою в молодіжний табір БММТ «Супутник». Друге місце зайняв робітник Олександрійського електро-механічного заводу О. Губський. Його нагороджено Почесною грамотою обкому комсомолу і бібліотечкою художньої літератури. Третє місце здобув юрист управління торгівлі м. Світловодська В. Напраснов за плакат «Пияцтво і спадковість — несумісні» та музикерівник новго-

родківського дитячого садка Л. Зоріна за плакат «Мрія дитини». Їх нагороджено Почесними грамотами обкому ЛКСМ України.

Серед учнів СПТУ і технікумів перше місце в конкурсі журі присудило учениці Кіровоградського кооперативного технікуму Н. Коваль за плакат «Вип'ємо — вимремо!». Її нагороджено пільговою путівкою в молодіжний табір БММТ «Супутник». За зайняте друге місце учня Кіровоградського кооперативного технікуму В. Даниленка нагороджено Почесною грамотою обкому комсомолу і бібліотечкою художньої літератури. За третє місце у конкурсі — ученицю Кіровоградського кооперативного технікуму І. Скляренко та ученицю Олександрійського

культосвітнього училища Л. Мартиненко нагороджено Почесними грамотами обкому ЛКСМУ.

Серед авторів-учнів середньоосвітніх шкіл перше місце вирішено не присуджувати. Друге місце в конкурсі зайняв О. Тюлін — учень Світловодської СШ № 10 за плакат «Алкоголь — швидка старість, нікому не в радість». Переможця нагороджено Почесною грамотою обкому комсомолу і бібліотечкою художньої літератури.

Третє місце присуджено учню Піщанської СШ Добровеличківського району Т. Грошку та учениці Завалівської СШ Гайворонського району О. Волковій. Їх нагороджено Почесними грамотами обкому ЛКСМ України.

НА ІПОДРОМІ —
ДЕРБІ

«Вміти любити коня — особливий дар, — написав колись видатний російський письменник Олександр Купрін. — Він дається людині як дар музики, живопису, фізичної сили». Певно, людей, що зберуться завтра на Кіровоградському іподромі обплем'ядування, можна сміливо назвати людьми обдарованими. Вони прийдуть на дербі, свято, що вінчатиме літній сезон випробування верхових коней.

У програмі змагань — розіграш призів для коней кількох вікових категорій. На старт під сидлами досвідчених жокеїв Я. Харномича, Ю. Крутія, П. Безродного вийдуть чистокровні скакові коні Еспарцет, Буфер, Ентузіаст, Розалін, Реванш та інші.

У скачках візьмуть участь тварини, вирощені в обплем'ядуванні, колгоспах «Росія» Новоукраїнського, імені ХХІІ з'їзду КПРС Добровеличківського та імені Карла Маркса Маловисіківського районів.

Початок змагань о чотирнадцятій годині.

Наш кор.

Прес-центр
повідомляє:

Устинівський район. Успішно виконали своє соціалістичне зобов'язання комбайнер кандидат у члени КПРС Олександр Швець і його помічник комсомолець Володимир Полінкаш з радгоспу «Устинівський». На нинішніх жнивах молоді хлібороби зобов'язалися намолотити 10 тисяч центнерів зерна, а видали з бункера свого «Дону-1500» вже понад 11400 центнерів зерна.

Бобринецький район. Два попередні роки комсомолець Олександр Левченко допомагав батькові у косовиці хлібів на полях колгоспу «Рассвет». Нинішнього ж року працівник колгоспу довірився дев'ятикласнику самостійно працювати на комбайні «Нива», обладнаному жаткою для скошування хлібів. Помічником у юного комбайнера — учень четвертого курсу Бобринецького сільськогосподарського технікуму Микола Попов.

Новоархангельський район. Хлібороби колгоспу «Шлях до комунізму» першими в районі закінчили збирання гороху. З кожного гектара намолочено по 35 центнерів зерна. Найвищою виробітку на обмолоті гороху добилися сімейні екіпажі у складі В. В. Колісниченка та сина Сергія і Л. Г. Бублика та сина Олександра.

Перебудова і піонери

На місяць з усіх кутків нашої країни з'їхалися до «Артеку» піонери, активісти перебудови, аби розповісти один одному про зміни, які сталися у їхніх дружинах після IX Всесоюзного зльоту піонерів, поділитись кращим досвідом. Кіровоградщину на Всесоюзному зібранні піонерських активістів представляли 9 піонерів з різних районів.

Як зробити піонерську організацію цікавою для дітей? Це питання звучало щодня в дискусіях, на зустрічах, в обговореннях. Структура Всесоюзної піонерської організації, різновікові загони, колективно-творчі справи, пошукова робота, трудова діяльність піонерів, шефство — яким їм бути завтра? Це залежить і від самих піонерів. На зібранні мовилося і про ті проблеми, які самим піонерам не розв'язати.

Протягом місяця піонери вчилися самостійно міркувати, ставити важливі завдання, розробляти нову структуру дружини й загону, по-новому проводити вибори ради дружини. Зробити піо-

нерську організацію такою, щоб нею гордились школярі — ось мета. У вересні «Піонерская правда» опублікує проект «Перебудова». І піонери, й дорослі повинні взяти найактивнішу участь в обговоренні цього проекту.

Юнакам й дівчаткам в червоних галстуках запам'ятаються надовго бесіди з першим секретарем ЦК ВЛКСМ Віктором Мironенком, Головою Центральної Ради Всесоюзної піонерської організації імені В. І. Леніна І. Нікітіним. А ще творчі зустрічі із співаком і композитором О. Розенбаумом, кінорежисером О. Гальперіном, композитором Алевком та іншими митцями.

Коли наша делегація поверталася додому, Ан-

жела Калабіна із Олександрії залишила в книзі відгуків «Артеку» такі рядки: «Я щаслива, що побувала в цьому піонерському таборі. Тут нас вчили бути особистостями, мати власну думку. Справді, цьому треба вчитись, бо мої ровесники більше звикли жити й чинити за вказівкою дорослих. В «Артеку» я зрозуміла, що піонерська організація не може залишатись такою, якою вона є зараз. Всі піонери повинні взяти участь у перебудові організації. Допоможе нам проект «Перебудова»».

В. ГРИЦЕНКО,
старша піонерська
вожата середньої
школи № 13 м. Кіро-
вограда.

Минулої неділя добре вічна Завалівській трасі, відбувся чемпіонат країн Сил СРСР з мотопіонізму. Успішно вийшли на ньому спортсмени Київської області в кількох класах машини перемогли.

На знімках: мотоциклісти на старті майстер спорту міжнародного класу мотопіонізму Олександр МОРОЗОВ.

Фото Г. КОШКА.

ЯКОСЬ до редакції зайшов один із дописувачів і розповів анекдот про скорочення штатів. Зміст його ось у чому. Сиділи на дереві горобці. Хтось їх сполохав, вони знялися в небо. По-кружляли, покружляли й знову повсідалися на улюблене гілляччя. А деякі полетіли геть.

— Скажи, — звернувся до мене Олександр Коломацький, — чи на наших підприємствах, в організаціях все так само при скороченні штатів, бо ходять чутки, що з крісел у крісла пересаджують спеціалістів, службовців? Скажімо у тролейбусному управлінні схожа картина. Тільки не з горобцями, а з людьми.

Своїми враженнями від знайомства із підготовкою до скорочення кадрів адміністративного апарату, службовців і спеціалістів ділиться наш кореспондент.

А ВИ чули — скорочують?

— Кого?

— Василя Петровича з планово-економічного відділу.

— Фух, не мене...

— Скорочують!

— Кого?

— Люду, оту молоденьку, другий рік як вона в нас...

— Пронесло...

Скорочують! Скорочують! Скорочують!

— Кого?

Ларису, Галю, Миколу, Степана Гавриловича, Тетяну Володимирівну... Скорочують робітників, лаборантів, друкарок... Скорочують викладачів, кандидатів наук!

Так, у нас сьогодні на багатьох підприємствах, в організаціях і установах відбуваються скорочення. Для чого вони?

«Так треба!» — ось що ми часто-густо чуємо. Що за оцим «треба» стоїть, не думаємо. Не тому, що не розуміємо, а скоріше тому, що не хочемо думати: навіщо ж таки в нас відбуваються скорочення?

Скорочення є. Вони — потрібні. Насамперед тому, що «пороздвували» ми штати. Де можна справитися одному — сидять двоє-троє співробітників. «Працюють». Надто багато паралельних крісел між спеціалістами і службовцями. Знаєте, скільки таких у нас? Кількість я не вдумав, а сам почув в одній з телепередач програми «Час». Їх у Союзі 18 (вісімнадцять) мільйонів.

Напевне, не варто говорити про ту користь, яку дають скорочення. Зупинимось на одній вигоді: фонд заробітної плати залишиться попереднім, а значить, заробіток тих, хто залишиться, зростає.

Ну, а як же бути невдахам?

Кого скорочують — за два місяці керівництво попереджує. Їм і пізніше виплачується грошова компенсація на два місяці, зберігається на такий же строк і заробітна плата. Де проходить скорочення, там до людей, що потрапили в це число, ставлення переважно не «співчутливе», а дійсно людяне.

1

УГАЗЕТІ прочитав, що обласне аптечне управління рішенням облвиконкому вирішено взагалі ліквідувати. Звідтоді минуло кілька місяців. Проходжу біля вивіски. Бачу — висить. Значить, ще є.

Інспектор-провізор аптечного управління, простіше, людина, яка відає кадровими питаннями, Людмила Федорівна Зіненко сказала, що про ліквідацію аптечного управління говорити ще рано. Надруковано в «Кіровоградській правді» повідомлення про це ще не можна вважати остаточним. Аптеки не ліквідуєш. Де ж тоді ліки купуватимемо?

Ні, я не прихильник розплодження різних управлінь. Однак, вважаю, що з аптекоуправлінням у нас дещо поспішили. Про це свідчить і те, що воно є. Розмови з працівниками, намагання розібратися в сьогоднішній ситуації переконують: буде гірше, коли розформують аптечне управління. Можливо, його приєднають до облздороввідділу. Але всі за те, щоб лишитися самостійним управлінням, хоч із меншою кількістю працюючих.

— Найкращий варіант, на мою думку, — говорить заступник начальника аптечного управління В. Г. Лева, — створити в області об'єднання «Фармація». Тим більше, що ми госпрозрахункова організація і нам самостійність просто-таки необхідна. У цьому році, наприклад, товарообіг по плану в області склав 20440 тисяч карбованців.

— Якщо з 1989 року ми перейдемо на повний госпрозрахунок, то я проти скорочення взагалі. Нам надходять до 5000 найменувань лікарських препаратів. Маємо 270 постачальників. Тут договори, звіти, штрафи. Треба крутитися, а ми можемо і не справитися зі скороченим штатом, — говорив В. Г. Лева.

— Вам не шкода людей, яких скоротять? — запитує Василя Григоровича.

— Повірте — обов'язково допоможемо влаштуватися їм на роботу. Шкодувати доводиться за тими десятиліттями, коли почала спотикатися наша економіка. Ось і результат.

Моя думка як людини, котра цікавилася питанням скорочення, дещо інша. Можу погодитися з Василем Григоровичем в одному: не варто спішити з ліквідацією конкретного аптекоуправління. Хоча, правду кажучи, йдеш отак Кіровоградом і бачиш на будинках соціальні вивіски. Спробуєш прочитати вголос — язык ламається. Дивуєшся, що то за установи, організації, яких у нас не один десяток? Навіщо вони існують? Про такі, зрештою, й говориться, що вони зайві. Не буду перелічувати їх — це даремно. Тим більше, що скоро — а цього вимагає саме життя — багато незрозумілого для чого існуючих установ не буде. Їх ліквідуєш. І, додаю від себе, правильно зробиш.

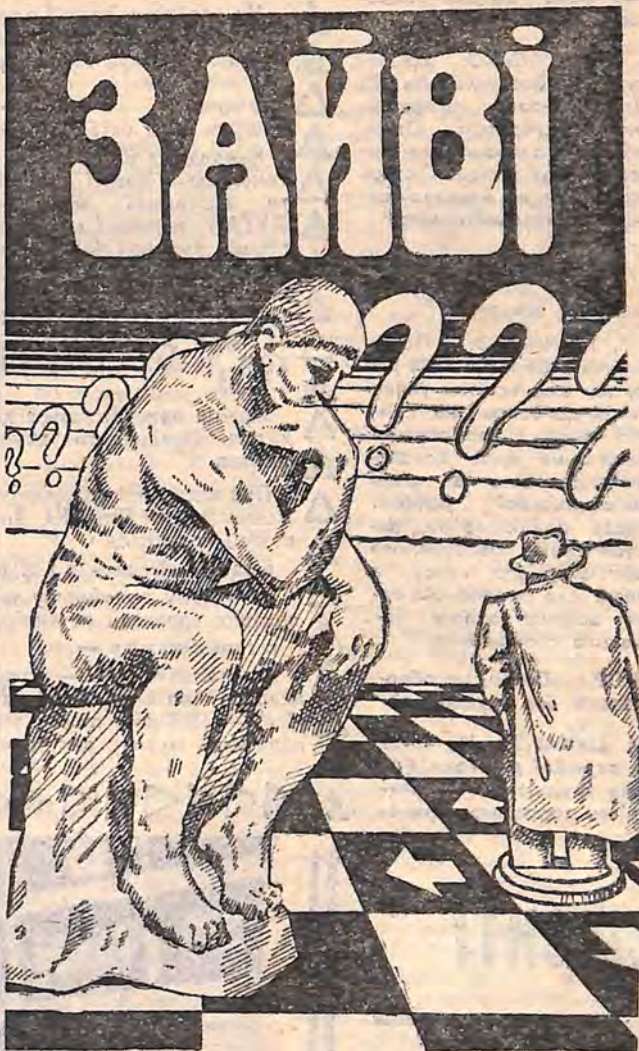
Ну, а як же бути з роздутим штатом? Скорочувати! Безперечно! Але як?

...Звістка про скорочення штату того ж таки аптекоуправління налякала багатьох його працівників ще у вересні минулого року. Планувалося скоротити відділи облвиконкому на 35 процентів. Дане управління — теж облвиконкомівський відділ. Почали прики-

дати, хто ж буде «кандидатом» на скорочення. Іншими словами, почали до нього готуватися.

Рішення так і не було. Страшно? Не знаю як кому, а мені було б старіше. Працювати і чекати, що не сьогодні-завтра... Добре, коли «кандидат» на скорочення — фармацевт. Місце йому знайдеться в аптеці. А коли бухгалтер?

У бухгалтерії аптекоуправління працює п'ятеро спеціалістів. Ще раніше «прикинули», що двоє (якщо буде рішення) повинні піти. Куди? Не знає цього і Любов Жаворонкова, яка відпрацювала тут дванадцять років. У подібному становищі і Катерина Шадрина. Їх, за словами головного бухгалтера Людмили Яківної Мокряк, «про всяк випадок» попередили заздалегідь.

Скорочують!

Навіщо? Так треба! Що це дасть? Зрештою: кого і як!

Звістка про скорочення штату аптекоуправління налякала багатьох.

«Ледацюги нам не потрібні», — такою була остаточна думка про скорочення у В. О. Черненка.

Зайвих у нас немає і не повинно бути...

— Не відаю, як складеться моя подальша трудова біографія, — говорила Л. Жаворонкова. — Бухгалтерів скрізь нині скорочують. Мій донецький лише два роки. На чоловіка розраховувати? От і думай...

Ситуація тут викликає співчуття. Але, погодьтеся, це не вихід із становища. Давайте, мовляв, розумімося, із жалю до когось залишимо все на попередніх місцях. Але ж 18 мільйонів! Справді-таки багатьох треба скоротити. Скоротити і, звичайно, працевлаштувати. Ними заповнити гостродефіцитні місця, направити на потрібну роботу. Бо, як не крути, а та, яку ці 18 мільйонів виконують, хоч і потрібна, але її ж можуть робити меншою кількістю працівників, що залишаться.

Інше питання, не менш важливе, чому колеги тих, кого скорочують, так страхливо-німо все сприймають? Своя сорочка ближче до тіла? Співчувають... Навпевне, цього замало. Що-що, а в душі кожен розуміє, що цей процес необхідний, що він викликаний потребою часу. Ось в цьому напрямі роботи партійним, комсомольським, профспілковим організаціям — неопочатий край. Вона поки що майже не ведеться. Роз'яснювальна робота, ота, яка і є першою допо-

могою. Допомогою розібратися в сьогоднішньому скороченні штатів.

2

НА ЗАВОДІ «Гідросила» в Кіровограді в ці дні проходить позачергова переатестація керівників, спеціалістів і службовців. Простіше — всього колективу. Природно виникає запитання: навіщо ота позачерговість? Що це дасть?

— Об'єктивно визначимо кандидатури тих, кого будемо скорочувати, — пояснив заступник директора з кадрів і побуту Віктор Олексійович Черненко. — Про вигоди ми знаємо, але нас турбує проведення скорочення. Буває ж як: посада, як не крути, зайва. Її ж займає досвідчений, знаючий спеціаліст. Що не роби, — скорочувати треба. Переатестація спрямована не на вишукування недоліків, а, навпаки, на виявлення прихованих резервів.

— А куди подінете «невдачу»? Виведете за ворота зі словами: «ти нам більше не потрібен, а твої гроші розділимо між собою» — запитує «рубаша» заступника директора.

— По-перше, — пояснює Віктор Олексійович, — якщо заробіток вивільненої посади і розділимо між собою, то це не значить, що ми його отримуватимемо за дарма. Його треба відпрацювати, взявши на свої плечі обов'язки скороченого. По-друге, якщо й скорочуватимемо окремі посади, то це ще не значить, що з людьми, які їх займали, ми розпрощаємося, показавши їм на двері. У нас є ще ряд вільних місць. І, по-третє, ми пам'ятаємо головне: скорочення — це не для «галочки». Це процес, який повинен поліпшити нашу роботу.

— Як, — не можу заспокоїтися, — інженер, якого звільните, піде за верстат? Він же посоромиться...

Віктор Олексійович запевнив, що в них процес скорочення, намітився, так би мовити, безболісний. У тому, що інженер стане за верстат, теж нічого поганого. Навпаки — до деяких верстатів треба ставити саме інженера-електронника. І не поганенького, а тямущого.

— Поганеньких будемо теж виправляти. Він хоч вже знає, з якого боку на заводі двері відчиняються. Правда, якщо поганенького працюватиме, отримуватиме й поганенький заробіток. Ну, а з «невиправними» порушниками дисципліни, ледацюгами, п'яницями нам доведеться розпрощатися. Особливо уважно працюватимемо з молоддю. Її треба виховувати. На жаль, у більшості випадків саме молоді трудівники порушують трудову дисципліну. Попередня атестація показала, що саме до них було найбільше серйозних претензій. Нинішня покаже — якщо виправляється людина, значить, залишимо, а якщо й далі чекатиме легкого карбованця... Одним словом, ледацюги нам не потрібні, — така була остаточна думка про скорочення у В. О. Черненка.

3

В ОБЛАСНОМУ управлінні профтехосвіти, начальником якого є Микола Гаврилович Гайдамака, розмова проходила в жартівливому тоні.

— Управління профтехосвіти, кажуть, буде розформоване. Ваша думка про це? Куди ви особисто думаете піти працювати?

— Я — за скорочення. Вони нині необхідні. Те, що наше управління буде розформоване, я теж вітаю. Особисто можу й за кермо комбайна сісти. Нічого поганого в цьому не бачу. Навпаки — користі буде більше. Думаю, що буде більше користі для суспільства й від працівників нашого управління, якщо вони підуть працювати безпосередньо в СПТУ, в школи...

4

ЯКЩО ти назвеш моє прізвище в газеті, розрахуюся, — заявила одна з працівниць тролейбусного управління м. Кіровограда. — Чому мене скоротили, не знаю. Так треба, мабуть...

У тролейбусному управлінні скорочено 20 посад. Але тут до вирішення цього питання підійшли просто — тринадцять посад були вакантні.

— Якщо раніше ми обходилися без тих спеціалістів і в роботі не відчували труднощів, то й тепер справимося. Дехто з пенсіонерів пішов від нас, а решту людей перевели на інші посади.

Думкою, що досвід тролейбусників можна запозичити й іншим підприємствам, а саме: скоротити вакансії, а гроші з них розподілити між членами колективу. Щодо переведення працівників з одного місця роботи на інше, можу сказати, що воно де що нагадує наш анекдот про горобців. Однак, як кажуть, на місці видніше.

...В тому ж таки тролейбусному управлінні скорочення пройшло. Однак не всі ним задоволені. Скоротили тут посаду начальника виробничо-технічного відділу. Ним була Ніна Миколаївна Погрібна, яка незабаром ніби має працювати інженером з організації соціалістичного змагання. Чи задовольняє її така пересадка з місця на місце?

— Повністю! В зарплатку не втрачу. Однак, вважаю, що без начальника відділу моїм молодим колегам, які тут працюють, буде важко. Це — непродумане рішення. Не подумайте, що я себе захищаю. Захищаю молодь, якість роботи якої може погіршитися.

Що ж, ця історія з Н. М. Погрібною паралельна меланку, який ілюструє цей матеріал. Чиясь рука переставляє посади. А за ними — людські долі. До яких ой як обережно треба ставитися.

Важко сказати, як проходитимуть скорочення через півроку, рік... Процес лише почався. Хочеться, щоб він пройшов якомога менш болісно, щоб люди, які попали під скорочення, не були зайвими. Зайвих у нас немає і не повинно бути. Це треба пам'ятати.

Ю. ЯРОВИЙ,

спеціор «Молодого комунар».

КІЛЬКА МІСЯЦІВ тому у Кіровограді було створено центр НТТМ «Ефект». Сьогодні в гостях «Молодого комунара» — завідувач відділом економіки виконкому обласної Ради народних депутатів, заступник голови обласної координаційної ради НТТМ Валентина Василівна **НІКОЛАЄНКО**, директор Кіровоградського центру НТТМ «Ефект» **Микола ЦУКАНОВ**, заступник директора Геннадій **ТУПЧІЄНКО**, керівник першого творчого молодіжного колективу Євгеній **ПОЛТАНОВ**, завідувачий сектором обласної координаційної ради НТТМ **Олег ШТАДЧЕНКО**.

«Просимо вас розробити оптимальну схему електропостачання підприємства, захисту й автоматизації відповідальних електроприймачів...»
«Пропонуємо вам розробити і змонтувати комп'ютерний клас на 15 робочих місць для навчання учнів шкіл...»

«Ефект»

«Просимо спроектувати зварювальне обладнання для підйомника ОПТ-9195...»

КОР.: Прочитовані мною замовлення звернуті не до науково-дослідних інститутів чи конструкторських бюро, а до співробітників щойно створеного центру НТТМ «Ефект». Звертаються керівники виробничих об'єднань, підприємств, колективів, найрізноманітніших організацій і установ... Це свідчить про зацікавленість в діяльності центру.

Показово, що до сьогоднішнього дня реальна участь молоді в науково-технічному прогресі наряд чи могла задовольнити саму молодь: прав мало, формалізму — багато. І ось госпрозрахунковий центр з перших днів свого існування взявся за роботу. Цікаво, як народжувалися подібні організації?

В. В. НІКОЛАЄНКО: Рішенням ЦК КПРС від 25 червня 1986 року в країні створена єдина система НТТМ, схвалено Положення про її структуру і керівні органи. Ініціатором в цій справі виступив комсомол. Мета одна — забезпечити державну підтримку, виробити механізм стимулювання і, зрештою, використання в народному господарстві творчої активності всіх бажаних, у першу чергу, молоді. Робота спрямована й на активізацію, координацію діяльності державних і громадських органів та організацій, що мають відношення до винахідництва та раціоналізаторської роботи.

У межах цієї системи на Кіровоградщині створені обласний, міський і районні координаційні ради НТТМ. Нині проходить процес формування рад НТТМ на багатьох підприємствах, в організаціях та установах.

КОР.: Повернемося до центру НТТМ «Ефект». Як він створювався і чим буде займатися в найближчі місяці?

О. ШТАДЧЕНКО: Ініціатором створення «Ефекту» був Кіровський райком комсомолу м. Кіровограда. Ініціативу підтримали в райкомі партії і райвиконкомі. Скоро

«Ефект» почне безпосередньо реалізовувати замовлення, яких сьогодні вже має чимало.

КОР.: Скільки штатних працівників налічується в центрі, як організовує він свою роботу?

Г. ТУПЧІЄНКО: Згідно штатного розпису у нас працюватиме 12 чоловік. Нині діяльність центру спрямовує 5 спеціалістів.

Є. ПОЛТАНОВ: Творчі колективи працюють на основі підрядних договорів, укладаються з центром відповідно до законодавства. А це означає, що діючі обмеження в питаннях сумісництва до тих, хто бажає співробіт-

гарантує

ничати в творчих колективах, не застосовуються незалежно від того, на якій посаді вони працюють. Ніяких дозволів адміністрації і профспілкових органів на роботу в творчих колективах не потрібно. Крім того, нема ніяких обмежень і в заробітку. Отже, співробітничати з центром цікаво, зручно і матеріально вигідно.

КОР.: Хто безпосередньо координує роботу центру? Маю на увазі вищестоящу організацію.

О. ШТАДЧЕНКО: Такої немає. З господарських питань центр підпорядкований координаційній раді, а в інших випадках — відповідним фінансовим і статистичним органам. У питаннях політико-виховної роботи центр НТТМ підзвітний комсомольським органам. Крім того, комсомолу належить відповідна роль у роботі по підборі кадрів для нашого центру.

КОР.: А як проходить науково-дослідна робота і чи можна створити власну дослідно-експериментальну базу при центрі?

М. ЦУКАНОВ: Дослідні роботи проводяться згідно робочого плану центру «Ефект». Фінансування власних ініціатив проводиться центром самостійно за рахунок власних коштів. Як правило, координаційна рада встановлює центру норматив, утворений із госпрозрахункового прибутку, фонди науково-технічного і соціального розвитку, за рахунок коштів якого і створюються дослідно-експериментальні бази і поповнюється основний фонд центру.

КОР.: Чи може центр контактувати з науково-технічними організаціями

і фірмами, що існують за кордоном?

М. ЦУКАНОВ: При наявності науково-технічного потенціалу, і, звичайно, якщо виникне в цьому необхідність, центр НТТМ буде звертатися зі своїми пропозиціями у Всесоюзну координаційну раду НТТМ і після розгляду зможе здійснювати ділові контакти з зарубіжним замовником. Зараз розглядається питання про зв'язок з центром технічної творчості м. Толбухіна, що в Болгарії.

КОР.: Хто може співробітничати з «Ефектом»? Чи нема вікових обмежень?

Г. ТУПЧІЄНКО: Усі бажуючі. Все залежить від їх діловитості, професійної майстерності. Отже, «Ефект» запрошує як молодь, так і людей старшого віку до науково-технічного співробітництва!

КОР.: Назвіть декілька основних напрямів у діяльності центру.

Г. ТУПЧІЄНКО: Починаючи з березня 1988 року ми вже встигли укласти 24 договори на суму 195 тисяч карбованців. Виконання двох договорів проходить на рівні винахідницької роботи. Зараз працюємо над виготовленням пересувного комп'ютерного класу, а також над розробкою нових зразків товарів народного споживання.

КОР.: Певно, не обходиться й без труднощів?

М. ЦУКАНОВ: Це тема для окремої розмови. Головна трудність — відсутність хорошого примі-

ефект!

щення і вирішити це питання поки що нам не вдається. Та ми — оптимісти.

КОР.: Які види робіт стали для вас пріоритетними?

М. ЦУКАНОВ: В принципі, центр може виконувати ті науково-технічні розробки, на які є замовлення. Дещо розробляємо й на свій ризик. Це й роботи по впровадженню рацпропозицій у виробництво, конструкторська й дослідницька роботи... Усього не перелічиш.

КОР.: Який зв'язок у центру з учнівською молоддю?

Г. ТУПЧІЄНКО: Плануємо створити клуб самодіяльної технічної творчості на базі однієї із шкіл або СПТУ обласного центру. У нас є можливість створити і комп'ютерний госпрозрахунковий клуб. Мета його — організація навчальних і культурних програм для учнів шкіл і СПТУ.

КОР.: Що б ви сказали на закінчення нашої розмови?

М. ЦУКАНОВ: Хочу через газету звернутися до молоді з пропозицією: беріть участь у винахідницькій і раціоналізаторській роботі. У нас, як ніде, можна спробувати свої творчі можливості. Приходьте до нас, будемо раді співробітничати!

На обласну комсомольську премію імені Ю. Яновського

Із положення

Премія присуджується за кращі твори, що відбивають багатогранне життя молодого сучасника, змальовують героїчний шлях Ленінського комсомолу, його роль у комуністичному будівництві, оспівуючи творчий труд радянської молоді, прищеплюючи їй комуністичні ідеали, формуючи її естетичні погляди.

На здобуття премії один раз на два роки висуваються високоідейні і високохудожні твори літератури, архітектури, мистецтва, а також кандидатури виконавців концертно-театральних програм двох останніх сезонів.

Кандидатів на здобуття обласної комсомольської премії імені Ю. Яновського висувають міськкоми, райкоми ЛКСМУ, первинні комсомольські організації, художні ради творчих колективів, подаючи комісії по обласній комсомольській премії матеріали подання до 15 вересня на адресу: КІРОВОГРАД-50, ВУЛ. КАРЛА МАРКСА, 41, ОБКОМ ЛКСМУ. ТЕЛЕФОНИ: 4-73-52, 4-77-03.

Премія присуджується до дня народження Ленінського комсомолу — 29 жовтня.

При висуванні кандидатур на присудження премії імені Ю. Яновського до комісії подаються:

в галузі літератури і журналістики — по одному примірнику творів, опублікованих протягом останніх двох років;

в галузі музики — для композиторів — один примірник клавіру, магнітофонний запис (швидкість — 19,5 об.) творів, текст, на який написано музику для диригентів і ор-

кестрів — магнітофонний запис музики творів (швидкість — 19,5 об.);

у галузі театральної-драматичного мистецтва —

рецензії на творчу діяльність режисера-постановника, фотознімки сцен з вистав;

у галузі хореографії і танцювально-виконавської діяльності — рецензії на творчу діяльність колективів та окремих виконавців, для музичних, вокальних і вокально-інструментальних колективів та виконавців (вокалістів і музикантів) — магнітофонні записи творів (швидкість — 19,5 об.), фото-знімки сцен з вистав і концертів;

у галузі образотворчого мистецтва — для творів живопису — діапозитиви (фотознімки) висунутих робіт у кольорі, для творів монументального, декоративно-прикладного мистецтва, монументальної скульптури, пам'яток і меморіальних комплексів — коротка характеристика-анотація, підписана головним архітектором міста чи району;

у галузі архітектури — альбом фотозніmkів і планшети, загальна характеристика та оцінка робіт, масштаби їх реалізації і техніко-економічні показники, а також висновки і дані результатів експлуатації.

На всіх кандидатів заповнюються особисті листи по обліку кадрів. Усі документи подаються в теці, на якій треба вказати назву організації, що висуває кандидата на здобуття премії, а також прізвище, ім'я, по батькові або назву творчого колективу.

Кіровоградський інститут сільськогосподарського машинобудування — музья висококваліфікованих кадрів для підприємств, колгоспів та радгоспів нашої області. За останні роки у вузі встановлено 15 одиниць технологічного обладнання з числовим програмним управлінням, є також і промислові роботи. Вони складають основу сучасних гнучких виробничих систем та автоматизованих виробництв.

Нафедра теорії машинобудування, яку очолює Іван Іванович ПAVЛЕНКО, (на знімку праворуч) — має в своєму розпорядженні найсучасніші засоби технічного навчання майбутніх спеціалістів. Окремі види технологічного обладнання встановлювалися за допомогою студентів. З організацією подібних лабораторій пов'язані перспективи кафедри щодо підвищення якості підготовки спеціалістів.

На знімку: завідувач кафедри теорії машинобудування І. І. ПАВЛЕНКО та інженер С. І. ШМАТЬКО в навчальній лабораторії.

1.

КЛАЦНУВ один замок, другий, третій, і я, опинившись за порогом прохідної, з полешенням перевів подих... ЛТП — не тюрма, не виправно-трудова табір. Люди, які потрапляють сюди, не вважаються ув'язненими. Вони — адміністративно покарані. Їм зберігається трудовий стаж. Їх, у разі тяжкої хвороби або смерті котрогось із родичів, на кілька днів відпускають додому. Їх тут лікують...

Оця двоїстість ЛТП, що поєднує риси двох систем — лікувальної, яка має бути передусім добровільною і — виправної, примусової, — випливає з двоїстого характеру хвороби і поведінки людини, яка опиняється тут згідно з постановою народного суду.

З одного боку — це хворий, який потребує лікування; а з другого — особа, яка «порушує трудову дисципліну, правила соціалістичного співжиття, на заході виховного характеру не реагує, добровільно лікуватися від алкоголізму не бажає (типове формулювання — витяг з постанови нарсуду).

Основна ідея ЛТП, як її сформулював начальник медичної частини Олександрівського ЛТП майор П. Валентович, звучить так: «Пробудити, задіяти силу волі...». Майор Валентович працює в Олександрівському ЛТП з року його заснування (1976), за цей час тут побували тисячі, згідно з медвисновками, хворих на алкоголізм людей, але тільки одиниці на запитання: «Чи вважаєте ви себе алкоголіком?» відповідали ствердно. Решта вважали, що їх «запроторили» сюди жінки, теща, дільничний, сільрада, голова колгоспу, батьки, діти... Винними були всі, уявляючи, тільки не та людина, якій адресувалося запитання про хворобу.

І саме звідси, з некритичного осмислення свого становища, з неусвідомлення своєї хвороби, свого статусу в сім'ї, в суспільстві — і випливає вся складність лікування цієї хвороби. Ще древні лікарі помітили, що в переможців рани загоюються швидше, ніж у переможених. Тобто велике значення має психологічний стан людини, її, сказати б, емоційний заряд, звернений до себе. І одна справа, коли людина хоче лікуватися, свідомо, вірить у потрібність такого лікування, у його успішність, і зовсім інша, коли людину доводиться примушувати... Поки що примусовість є характерною ознакою ЛТП і звідси — невисокий загалом процент (близько чверті) тих, хто після виходу з профілакторію не п'є принаймні перші два роки.

2.

Торік одна республіканська газета надрукувала такого листа: «Чотири роки я розлучився. Залишив дружині з дочкою квартиру. Я часто замислювався над тим, як скрутно самотнім. Нема у мене підходу до жінок, може, тому так важко створити нову сім'ю, обрати людину до душі. Хочеться сімейного затишку, щоб з радістю поспішати додому, знати, що тебе чекають і й, сім'ї, потрібна твоя підтримка і допомога. Мені 35 років. Працюю на цукрозаводі. Живу в гуртожитку. Який відгукнулася порядна жінка, бажано з дитиною. Хочу стати хорошим батьком і чоловіком. Не хочу бути самотнім!»

На ім'я автора цього листа з усіх куточків України надійшло понад 500 жіночих послань із щонайкращими побажаннями і конкретними пропозиціями руки і

серця. Адже яку молоду, самотню жінку не зачепить такий зворушливий лист!

На перший погляд, усе було правильно в цьому листі. Крім одного: адресат «забув» указати, що він перебуває не тільки в гуртожитку цукрозаводу, де він на той час справді тимчасово працював, а й на лікуванні в ЛТП. І потрапив він туди з такою характеристикою районної міліції: «За час проживання на території Лікарівської сільради гр. М. зарекомендував себе з негативної сторони. Протягом трьох років зловживав спиртними напоями, порушуючи спокій старих батьків. У побуті і суспільстві М. веде себе негативно. Зарплату пропиває, у дні заповів на роботу не виходить. За появу в нетверезому вигляді в громадському місці, на роботі карався адміністративними органами. адміністрацією радгоспу. На роботі характеризується негативно. Лікуватися добровільно від алкоголізму не бажає. За висновком лікарів Олександрівської психіатричної лікарні М. страждає хронічним алкоголізмом другої стадії у формі постійного пияцтва».

Де ж правда? Де справжнє обличчя громадянина М.? На мою думку, — посередині між його самохарактеристикою, яка випливає з його листа, і де він підкреслює інстинктивно скоріше свої кращі риси, ніж гірші, і — характеристикою міліції, яка відбила, звичайно, виключно негативні сторони М.

Я вірю, що цей чоловік справді не хоче бути самотнім, як не хочеться бути самотнім кожному з нас. Вірю, що він мріє створити сім'ю і прагне жити нормальною життям. Але я при цьому твердо знаю, що М. — алкоголік, тобто хвора людина; що ця хвороба вносилася і вноситься свої корективи у його плани, у його поведінку, у його ставлення до людей і суспільства загалом. Можливо, десь на дещо душі у нього чаїться розуміння свого становища. Можливо, він соромиться себе і тільки тому в листі до редакції змовчав про «шкідливі звички», які так страшенно не подобаються жінкам... Якщо ж М. керується не почуттям сорому, а свідомим бажанням просто приховати свої гріхи, видати бажане за дійсне, не розуміючи власної драми і не осмислюючи її критично, то...

Втім, про чуже життя судити завжди легше. Тож не будемо забігати наперед зі своїми висновками. Багато що залежатиме ще й від того, у яке середовище повернеться чи потрапить М. чи інший «випускник» ЛТП.

Багатьом з них, власне, нікуди повертатися. У більшості немає сім'ї, а якщо вона є, то у ній панує така атмосфера, що розлучення уявляється найкращим виходом...

Але як би там не було, ці люди повертаються не у якийсь третій світ, а знову ж таки до нас. І вони повинні мати шанс стати на ноги. До речі, за свідченнями співробітників профілакторію, там, де в колективі не забувають про своїх колишніх працівників, не відхрещуються від них як від нечистої сили, не відмахуються — шанси на позитивні наслідки лікування значно збільшуються.

Скажімо, знайши на всю область двічі Герой Соціалістичної Праці голова колгоспу Л. Й. Шліфер не вважав за принципове провідати одного з колгоспників, який потрапив в Олександрівський ЛТП на лікування, і в розмові з ним, зокрема, застерігав: гляди, мовляв, а то назад не приймемо... На що той, радий, звісно, та кому гостей, клявся не підвести, лікуватися, виправитися...

А вже цього року, якраз напередодні жнив із Хмельської сільської Ради Маловисіківського району прийшов у ЛТП такий лист: «Правління колгоспу повторно просить достроково звільнити т. Резе-

пу Віктора Леонідовича у зв'язку з наближенням збору врожаю. У колгоспі велика нестача механізаторських кадрів. Багато техніки простояє. Згідно з рішенням зборів механізаторів за ним буде закріплений наставник — бригадир тракторно-рільничої бригади № 1, член КПРС тов. Рубан І. Д.».

Майор Валентович радіє, коли приходять такі листи: людину не забули, не покинули, а це ще один фактор психологічної терапії... І ще більше він радіє, коли бачить, що поведінка його пацієнта і результати лікування, а також строки (має пройти не менше половини строку, визначеного постановою суду), дають підстави для позитивного вирішення справи на спеціальній комісії ЛТП, а згодом — і нарсудом. У випадку з Резепою В. Л., за якого так активно нагадувала сільрада, любіжно переглянувши його справу, Валентович задоволено сказав: «Здається, все гаразд. Будемо подавати на комісію...».

3.

А, може, нехай п'ють?.. Кому яке діло? Буває, почуєш і такі судження. З ними можна було б погодитися, якби наслідки пияцтва не виходили за рамки, так би мовити, внутрішньої свободи особи. На жаль, відбувається якраз протилежне. По суті, пияцтво порушує свободу інших, часто плондруючи людські права, гідність, а то й — життя. Особливо це прикро й болюче, коли стосується дітей, молоді.

Щороку по країні тисячі дітей тікають з дому світ за очі, головним чином витіснені самогеноварінням і пияцтвом батьків. У країні — чимало важкохворих-алкоголізм дітей, які не досягли ще й 16 років. Зауважте при цьому — це ті тисячі, які взято на облік... І вже зараз, у ці дні, у ці години й хвилини ростуть нові тисячі, які неминує стануть алкоголіками, розбещені алкоголем у ранньому дитинстві. Дослідження, проведені в дитячій (!) садках свідчать: половина хлопчиків і третина дівчаток уже куштували спиртні напої.

А в московських ПТУ їх уживають уже 70 процентів юнаків і 74 проценти дівчат. Після прийняття відомого Закону, спрямованого проти пияцтва й алкоголізму, під час його обговорення, ні-ні та й звучали твердження, що причиною алкоголізму є, наприклад, його доступність. Але, даруйте, чи доступна горілка семирічним дітям, які зізналися, що вже куштували її? Що, вони купляли її, заощаджуючи на морозиві? Чи власноруч варили самогон? Та ні ж бо, це любі татусі й матусі чи хтось інший, кого варто назвати вбивцями, змушували дитину куштувати напій, який згодом може стати для неї смертельною отрутою. Тому аж ніяк не доступність горілки — причина алкоголізму... З таким самим успіхом причиною утоплення можна назвати воду, а причиною самовбивств — віршовку... Ні, це лише засоби (якщо говорити, звичайно, тільки про дорослих, а не про малолітніх, яких свідомо приєднують до алкоголю, виробляючи звичку, а відтак — психофізіологічну залежність від алкоголю як від наркотика).

Такими ж наївними були і є спроби оголосити пропагандою пияцтва його показ чи зображення в кіно, по телебаченню, у літературі. Такі ж малопереконливі пояснення причин алкоголізму — «недоліками виховної та ідеологічної роботи».

4.

«Чого ж тоді вони п'ють? Таке запитання знову й знову поставало перед мною, коли ми з майором Валентовичем і замполітом спостерігали в медчастині відраливу процедуру лікування новачків; коли оглядали житлову зону, схожу на знайому мені з власного досвіду армійську казарму; коли вгляділися у зовсім не пропиті, не тисні для алкоголіків обличчя, які зустрічалися в промзоні; коли бачили їхню напружену працю, їхні вправні рухи, їхні мозолі; коли знайомилися з деякими їхніми справами.

Мужчини у розквіті сил, більшості з них по 30—40 років... Як їх не вистає дітям, матерям, жінкам... Що їх штовхає на цей шлях примусової ізоляції від суспільства — ізоляції не тільки фізичної, а й духовної?

Опитування в медвідверзниках свідчать, що на стреси і неприємності, як причину випивки, посилається лише близько чотирьох процентів «клієнтів». Значна їх частина причинною пиятики називає получку, премію, покупку... Тобто, власне, не причину випивки, а — привід до неї. Близько 40 процентів заявляють: «Просто так. Хотів і випив». Тут уже факт неусвідомленої психологічної залежності від алкоголю.

То де ж той корінь зла, який нам треба вирвати, вирубати, щоб знищити саме зло? Де та найголовніша причина, з якою ми повинні боротися, щоб не було тих страшних трагічних наслідків, які ми зараз часто-густо приймаємо за причини і чиним як у тій приказці: якщо не

по коня, так по голоблях! Де ті коні, де той велетенський «зелений змії», у який впряжені мільйони наших співвітчизників?

З дореволюційним алкоголізмом усе було ясно, як і з алкоголізмом на «гнилому капіталістичному заході». Там причиною було і є важке становище робітників, експлуатація найманої праці, безробіття, безправ'я, безкліб'я і таке інше, і тому подібне...

Справді, Ф. Енгельс у свій час вказував на дві причини, які спонукають до пияцтва: пригноблене становище пролетаріату і — доступність спиртних напоїв. Щодо другої причини, то у наші дні зусиллями держави, яка обмежила виробництво спиртних напоїв, вона зведена майже нанівель... Але тим часом біля спецвідділів магазинів — велетенські черги алчущих і жаждущих; а самогонщики, попервах злякавшись великих штрафів і добровільно «здавши» чи повикидавши свою «зброю», давно оговеталися і щосили заповнюють прогалину в попиті, який так рішуче (і чи не занадто круто?) відмовилась задовольняти держава.

Отже, і перша причина нас не стосується? Адже чи можемо ми говорити про пригноблене становище пролетаріату в соціалістичній країні, яка ще зовсім недавно проголошувала себе мало не раєм на землі?

Тож, погодьмося, хоч і з великою неохотою, що соціальні чинники діють, часом негативно, навіть при соціалізмі. І, напевно, яким би найідеальнішим не було суспільство, завжди можуть виникати обставини, які ставатимуть сприятливішими для одних і менш сприятливими для інших тільки тому, що вже від природи ми, кожен з нас, різні люди.

Важлива деталь, помічена психологами і соціологами: серед хронічних алкоголік — чоловіків мало таких, котрі мають улюблену всепоглинаючу роботу або хоч би хоббі. Тобто, ці люди не знайшли, не змогли чи не зуміли знайти себе в суспільстві. Напевно, винні в цьому і вони самі, але й суспільство — також. Ми більше проголошували гасла, ніж створювали умови, за яких могли бути реалізовані творчі можливості кожного члена суспільства. І, напевно, саме внаслідок «ножиць» між бажаним та дійсним і маємо невтішні результати.

Демократизуючи суспільство, ми значно розширюємо можливості для творчої реалізації кожної особистості. Шлях до цієї мети буде довгий, звивистий, болючий. Адже багато часу вже втрачено і те, що сплило в людських душах за часом — важко (а то й ніколи) не повернути. Але в будь-якому разі ми не повинні забувати про наші ідеали, як не повинні забувати про тих людей, які є плодом нашого суспільства, — які б вони не були.

5.

У понеділок в ЛТП з різних районів області прибуло «поповнення». Були серед нього люди різного віку, переважно за сорок, і один — двадцятишестирічний.

Врідася в пам'ять розмова майора Валентовича з одним новоархангельцем. За професією — тесля. Має двох дітей — дочку й сина, має двох онуків. Добровільно лікувався. Не пив цілих два роки — до доччиного весілля. А потім...

— Заплющьте очі, витягніть руки, — наказав Валентович.

Чоловік слухняно підкорився. Я бачив перед собою руки робочої людини... І ще бачив, як пальці цих рук помітно тремтіли...

— Ви вважаєте себе алкоголіком? — спитав майор.

Чоловік на хвилину замислився і відповів:

— Ні.
— Так... Скільки ж онукам років?
— Чотири і п'ять.
— Значить, через рік-два підуть до школи і спитають: а де ж наш дідусь? І що тоді їм казати?

— Жалко їх... — помовчавши, сказав чоловік і одвів погляд убік.

Я придивився до нього. Обвітрено степовими вітрами, присмалене сонцем обличчя. На скронях — сивизна. Руки — великі, незграбні, з мозолями (напевно ж, не тільки від ложки й черки!). У чоловікових очах раптом блиснула сльоза. Що то — похмільне каєття, хвилина розчуленості? Чи — жаль за дітьми, онуками, за своїм життям?.. Сьогодні, у перший день, сказати про це напевно було важко. Не знаю, як майору Валентовичу, а мені цей чоловік здався нещасним. Захотілося повірити, що він — не зовсім пропала людина, що він зуміє осмислити своє становище, зуміє вирватися із самоізоляції і повернеться до людей повноцінною людиною.

Чи буде так, покаже майбутнє. А поки що нас розділив поріг. За моєю спиною клацнув замок. З грюкотом зачинилися двері, і я з полешенням перевів подих, відчувши себе на волі. А семеро новоприбулих лишилися за порогом, щоб виїти звідти не раніше, як через рік...

В. КОБЗАР.

АРТКОНТАКТ

Замітки з фестивалю радянського авангарду

3 12 травня до 12 липня у Рині відбувся перший у країні фестиваль сучасного мистецтва «Артконтакт-88». Ініціатором проведення фестивалю виступили спеціальні поклади А. Савицького, організатори та спонсори — Радийський міський комітет, його молодіжний центр, відокремлений від «Бетта», Держкіно, Радіо, Палац культури та техніки ВО ВБФ.

Хоча з року в рік були запрошені наприкінці «Авангарду», «Звуки Му», ще кілька колективів, музика, ліній фестивалю була проведена на якомусь рівні багато чому завдяки участі одного радянського мистецтва та музичного Артема. Виступили «Сині», «Нюанс», «Сині», «19 років», «Відхилення від норми», «Карт-бланш».

А відкривав «Артконтакт» виставка 12 ризьких художників. Умови участі всіх експозицій були більш ніж демократичні. І це, мабуть, стало для членів Спілки художників першим кроком до «Чому так?» Винен не тільки «хтось», а й усі ми; кожен має взяти на себе тягар вини і каяття.

Як тісно усе це пов'язано з моральними питаннями дня нашого, з тим, до чого кличуть, скажімо, фільм Т. Абуладзе «Покаяння» чи статті й інтерв'ю академіка Д. С. Лихачова.

П ОЕЗІЯ Л. Костенко активно живе життям джерелами культури, вона давно небаїда до «іксів історії», до всього того, що називається культурною мінущиною народу. Історія дає можливість поетеси для прозорих алегорій (як то ми бачили в драматичній поемі «Сніг у Флоренції»), але вона манить до себе і багатьма загадками. Включаючи у їх розгадування, Ліна Костенко стає істориком-полемістом, озброєним таким чутливим інструментом, як художницька інтуїція. Її поема-баладу «Скіфська одиссея», думаю, з інтересом прочитає не лише любитель поезії, а й поважний учений, який добру частину своєї молодості й зрілості провів на розкопках скіфських поховань.

Поема-балада Ліни Костенко — ціла художня енциклопедія скіфського життя. Можна подивуватися пластичності слова поетеси, його зображальній силі, яку, здавалося б, може вжити хіба що талановита проза. Епічний плин у творі цілком відповідає повільному рухові грецького човна: є коли й подумати, і навкруг роздивитися, і рідні краї згадати. І не тільки всюдисущі богині супроводжують грека в його путі, з цим постійно поруч ще й авторка, яка не раз долучає до спостережень героя і свій погляд, свої роздуми.

Це їй не дає спокою питання: Чому на землях цих, де Київ, іще до літописних ліхоліт, так наче нам хто чорну дірку вивів у історичній пам'яті століть?

І, може, саме через те, що душа протестує проти отих «чорних дірок» в історичній пам'яті, так докладно й оповідає поетеса про різні гіпотези щодо походження скіфів, про їхніх богів, про похорони скіфського царя, про медицину праслов'ян і купальське свято, і оповідь її справді поетично щедра, емоційно насичена, пройнята часом м'якою іронією. А з усім цим чується пристрасть думки про самотність скіфів. Не греки творили їм культуру! І хоч не зосталося після скіфів письменства створили вони алфавіт, зате долинали до нас «дивне сьвято казки», золоті пекторали, творені майстром.

«Сад нетанучих скульптур» — книга неабиякої художньої сили, сповнена глибоких роздумів про людину на дорогах історії. Це книга, яка змушує думати про найголовніше питання, що їх ставить перед кожною чесною людиною наша бурхлива й суперечлива доба. І, водночас, «Сад...» Ліни Костенко — конденсат духовної міцї і чистоти, її «фортеця духу». Книга ця створена рукою майстра, скульптури якого — не тануть.

М. Кіровоград.

О СНОВУ нової поетичної книжки даурата Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка Ліни Костенко («Сад нетанучих скульптур» — К., «Радянський письменник», 1987) складають драматичні поеми «Сніг у Флоренції», «Дума про братів неазовських» і поема-балада «Скіфська одиссея». Всі вони написані на історичному матеріалі. Але — згадаймо І. Франка: «Повість історична — це не історія... Повесть історична має вартість, коли її основна ідея зможе зайняти сучасних, живих людей, то значить, коли вона жива, сучасна».

Одна із найбільш щемливих струн поетичної ліри Ліни Костенко — доля митця, що став на прію зі «світом». Недарма серед її супутників і співрозмовників бачимо Сковороду, Шевченка, Пушкіна, — тих, кого світ довів, але не випівав. Поет, співець у Ліни Костенко обов'язково з терпимим вінком на чолі. Він гордо і самопожертвоно несе свій хрест, він свідомий свого призначення, він, кажучи словами Пушкіна, «сам свій вищий суд».

Митець його горде й тяжке обранство, згубність пристосування, — тема цілої низки творів поетеси.

ПРО ТЕ, що пристосування згубне для таланту, знали давно, але кожна доба ставить свої альтернативні ситуації, мовби влаштовуючи художникові випробування. За мови з власною совістю, половинчисті, компроміси доводиться платити — в українській літературі багато підтверджень цієї істини (від «Лісової пісні» Лесі Українки до балади «Крила» Ів. Драча і роману «Спектакль» В. Дрозда). Ліна Костенко теж не раз говорила у своїй поезії про самогубство таланту в ситуації, коли його упирає світ. Своєрідним підсумком роздумів поетеси про місію митця, його свободи і стосунки з владою, про тиск гнітючих обставин, що ламають одних, а інших перетворюють у фортецю духу, є її драматична поема «Сніг у Флоренції».

...XVI століття, французьке містечко Тур, монастир, куди, однак, доходить гомон і пристрасі того життя, що кипить за мурами. Щось зрушилося у світському житті, і це знають і починають двоє ченців, які заховалися в глухому закутку монастирського двору, щоб пограти в «запретні» шахи. Щойно помер король Франції. Запалували неспівність і тривога: зміна декорацій супроводжується гризною при дворі; побивало різних заборон; іде вербування до війська. Тема страху і покорі є головною в діалогіх двох ченців. Стає ясно, що по обидва боки монастирського муру склалася атмосфера, яка гнітить особистість.

І тільки тепер на передній план виступає старий — Джованфранческо Рустичі, італійський скульптор, який на схилі літ приходить до негативного висновку: «Мене немає. Бути». Неразривна поема — диспут Рустичі з Флорентійцем, тобто із самим собою, з власною молодістю. Старий згадує той час, коли він жив у почесних і славі. Друг Леонардо да Вінчі, автор надгробного пам'ятника Боккаччо, Рустичі мав неабиякий талант. Найкращий його спогад — славетний Сад Нетанучих Скульптур, відкритий синьйором Лоренцо, розумним і освіченим меценатом. «В часи насильства, підступу і зради» мистецтво ушляхетнювало уми, — і то був зоряний час Джованфранческо Рустичі.

А потім прийшла «пора тиранів і купецтва», Сад після смерті Лоренцо занепадає. Ті ж, хто його змінив, самі не маючи «кабети до мистецтва», вирішили, що художники існують лише для того, щоб ними можна було пошевелити... Рустичі опинився перед вибором: чесно служити мистецтву і задля нього жертвувати благополуччям і спокоєм, — чи прислужуватися сновиним замовникам. Мікеланджело — той не здався, зберіг незалежність. Він належав вічності, розумів це, і усвідомлення того, що створене його різцем залишиться навіки, додавало йому сил. А що вельможні замовники? Дивовижна метафора є в поемі Ліни Костенко — створена зі снігу статуя, яка розтає, коли пригріє сонце. Слава вельмож минула, вона зникає разом з владою. Генії ж залишаються. Як що, звичайно, не дають приборкати свій хист.

Старий Рустичі мав свою мистецьку вершину — статую на церкві Сан-Джованні. Але все ж таки життям до себе дорівняти він не зміг, бо весь свій вік «залежав од замовників і те створив, що треба було їм». Чому так сталося? Чому талант, здатний творити високе мистецтво, виявився змарнованим?

Ліна Костенко іде найскладнішим шляхом, вона показує не просто відступництво пристосування, а драму талановитого митця, який зламався. Уже й тоді, коли прийшла пора тиранів та купецтва. Рустичі левний час тримається, замкнувшись у своїй гордості. А навколо... Флоренція гуде від карнавалів, гульбачі і бенкетів, западаливі поети слазлять владик. Скульптор, якому болить доля рідного краю, що пробує застерігти співвітчизників, закликає людей схаманитися й зупинити свій «бенкет під час чуми». Проте безтурботний натовп не бажає слухати митця.

Поступово суєта затиє і самого Рустичі, Карнавальний вихор підхоплює і його. І ось уже «деспот у догоду» ліпить він «аж кілька непристойних пик». Численні спокуси митця, він не втримується, йде на компроміси, все більше втрачаючи свою незалежність і стаючи рабом владик і юрби.

Печальна, трагічна метаморфоза! Рустичі здався. Не зміг терпіти наруги, сутинчок, голоду, чуми. Душа його роздвоюється. Хочеться зробити щось для рідної Флоренції, але ж умов для праці там нема!; є готовність

умерти біля стін рідного міста, — але з'являються і страх змарнувати талант, прагнення здобути «свободи хоч на тиждень», втому й слабкість духу.

Тут захована чи не головна моральна колізія поеми. Позиція Л. Костенко абсолютна недовіда. Якщо ти справжній митець, то знай, що пошта твоя незмірно тяжка. Суєтне бажання змінити терни на лаври обходиться надто дорого — самогубством таланту. Тому, лаявши на себе тягар митця, неси свій хрест до кінця, будь сином народу, не розіймийся на спо-

Володимир ПАНЧЕНКО

Ці живі нетанучі скульптури

Роздуми над новою книгою Ліни Костенко

куси, стійко долай незгоди, вітайся тим, що вілність — твій союзник, а не скороминущих властителей.

Остантоне падіння Рустичі — митця почалося після втечі його до Парижа. Одержавши все, про що мріяв у розтерзаній Італії, — прихильність короля, славу, палац, і всіякі інші «умови для праці», — Джованфранческо, як згодом він сам, змушений буде визнати, лише марнував свій захист, бо служив придворним музам. Нетанучі скульптори вдається створити тільки незламним.

Ліна Костенко послідовна у своїй максималістській етичній програмі. Доля Рустичі (а він, безперечно, є персонажем шекспірівського «закорюк» повчальна. І не лише для художників: кожному ж бо з нас судилося пройти крізь смугу застою. Поема мовби запрошує — вимагає! — пригланятися до себе. Але вона не тільки суворо «пнате», а ще й лікує, бо випромінює моральну силу, яка має цілющу властивість. Вона не дає похитнутися, не дозволяє розслабитися.

А крім того, «Сніг у Флоренції» — це справді драма, у ній є те дійство, яке просто просять на сцену, потребує талановитого режисерської уваги. І якщо сьогодні режисери наших театрів кажуть, що вони навіть у снах мріють про справжню українську п'єсу, — то ось же вона, та справжня драматургія!

«ДУМА про братів неазовських», ще одна драматична поема Ліни Костенко, — теж для сценічного життя, а не лише для читання. Сюжет її зерниться в літературних та історичних джерелах. У «Львівському літописі» поетеса знайшла рядки про те, що «року 1638... о середопостю... потратили козаки старших, що їх козаки видали, того то Павлюка, і Василя Томиленка, і Сахна Черняка, который ся їх ужаловавши, сам по ал з ними добровільне». Це свідчення літописця Ліна Костенко несподівано зближує із знаменитою думою «Втеча трьох братів із города Азова, з турецької неволі», яка розповідає про двох братів, що, втікаючи з неволі, не взяли з собою третього брата, залишивши його на поталу ворогові.

Дві такі схожі і, водночас, такі глибоко контрастні моральні ситуації. Брати, які рятували себе і не пожаліли третього. І козак Сахно Черняк, який добровільно пішов на смерть разом з побратимами, «їх ужаловавши». Це зіставлення тим важливіше, що в думі як такої Ліна Костенко справедливо бачить не стільки художню фантазію, скільки історичне свідчення («дума» — це не казка. Хтось бачив, хтось почув, а хтось і думу сказав», — ці слова Павлюка, одного з героїв поеми, гадаю, досить знаменні). А раз обидва факти достовірні, то чому ж тоді народ створив думу про малодушних азовських братів, а не про самозреченого Сахна Черняка? «Дума...» Ліни Костенко, очевидно, починалася саме з цього дивовижного запитання і з бажання якось виправити несправедливість історії.

Але справа не тільки в цьому. У рядках «Львівського літопису» є ще одна деталь, яка не пройшла повз увагу поетеси. Павлюка й Томиленка, читаємо в літописі, «козаки видали». З цього й починає свою «Думу...» Ліна Костенко. Козацького отамана Павлюка і його сподобника Василя Томиленка везуть на страту. Шість тисяч козаків уже полягло в бою під Кумейками, тепер буде четвертовано ще й цих. Видали їх свої: купка старшин, аби відкупитися «легшим коштом», пов'язала серед ночі ота-

То був... атмосфери застою, як нині наші люди, впадоли в сон, по телебаченню і радіо, а потім і у газети, розповідали пліч, пліч, широко відкритими очима, глянувши на мене, що малися на увазі не ті не яким передуми бий. А ще сказав, мати на сніго, 1977 року, не залишаючи жє все!

30 липня 1988 року

АРТКОНТАКТ

Замітки з фестивалю радянського авангарду

З 12 травня по 12 липня у Ризі відбувся перший у країні фестиваль сучасного мистецтва «Артконтакт-88». Ініціатором проведення фестивалю виступив спеціаліст по рекламі А. Серебряков, організаторами та спонсорами — Ризький міський комсомол, його молодіжний центр, відеоконцерт «Бета», Держкіно Латвії, Палад культури та техніки ВО ВЕФ.

Хоча з рок-груп, що були запрошені, не приїхали «Акваріум», «Звуки Му», ще кілька колективів, музична ліній фестивалю була проведена на якісному рівні багато в чому завдяки участі відомого радянського критика та музикознавця Артема Виступили «Джуні», «Нюанс», «Спецбригада», «19 років», «Відхилення від...», «Цемента», «Карт-бланш».

А відкрився «Артконтакт» виставкою 12 ризьких художників. Умови участі на всіх експозиціях були більш демократичними. І це, мабуть, стало для членів Спілки художників пенсією, якої бар'єром, який вони не змогли подолати — їх твори тут було зовсім мало.

На виставці графічних творів були представлені полотна відомих художників. А. Нікітіна, Б. Берзиньш, Б. Анцане, В. Грішніна, О. Царуна, А. Желая.

Експозиція майстрів

живопису виграла порівняно з графічною завдяки просторому залу кращому освітленню. Цікаво, що виставка виявила не стільки контрасти, скільки деякі загальні риси в творчості яскравих індивідуальностей. Можна сміливо стверджувати, що виставки відобразили позиції досить широкішого кола художників, визначили їх місце в сучасному мистецтві взагалі. Тут не було неохитної орієнтації на будь-яку з національних шкіл. Мабуть, неточною буде одностороння характеристика даних творів як авангарду 80-х років. Відчувається зв'язок із сюрреалізмом, традиціями авангарду десятих—двадцятих років нашого століття. Проте вільне поводження з культурною традицією минулого, яке в принципі розкриває необмежені можливості перед авторами, не завжди було обґрунтованим, а часто застосовувалося для створення декоративного або пластичного ефекту. Найбільшим успіхом у публіки користувалися твори В. Глушенкова, Рашида Алекперова, Ігоря Леонтьєва, Володимира Павлова.

Виставки «Артконтакт» дозволили вперше побачити твори багатьох художників не традиційних напрямів, оцінити значення їх пошуків.

На дводенному теоретичному семінарі «Авангард і соціалізм»

пристрасно розглядалися такі питання:

— традиції, досвід і перспективи радянського авангарду;

— проблеми термінології й поняття авангардних течій;

— найновіші напрями в світовому мистецтві, досвід авангарду; — пошук універсальної мови в мистецтві.

Семінар відкрив московський критик А. Кантор. Зупиняючись на причинах виникнення ісофіційних течій, він сказав, що «в умовах командного керівництва мистецтво втратило роль органу почуттів».

Відкриттям семінару стала творчість ленинградського художника Соломона Россіна. Молоді критики з Москви та Ленінграда дали оцінку розвитку радянського авангардного мистецтва в контексті світової культури. В доповідях був даний аналіз творчих напрямів «Митків» та «Нових», пояснені не тільки зовнішні риси, які сприймаються в їх творчості, але й сам принцип підходу до дійсності. Про групу «Полі-механіка» С. Курьохіна розповіла музикознавець О. Вауліна.

В залах ВО «Рігас Модес», де експонувалися твори ленинградських художників, проводився показ ленинградської авангардної моди.

У рамках поетичної програми відбулися творчі вечори москов-

ських, ленинградських та ризьких поетів.

Ленинградську групу «Поетична функція» (В. Кривулін, В. Кононов, В. Кучерявін) представив її керівник А. Дрогомощенко. З ризьких поетів виступили А. Айзурісте, С. Варяжцев, Н. Гуданець, К. Дімітерс, Е. Калкі, С. Пічугін, Я. Рокпеліс. Виступи Тетяни Щербини не тільки відобразили високий рівень московської школи, а й стали ще одним підтвердженням того, що Тетяна зараз серед лідерів поетичного авангарду в нашій країні. З цікавістю прихильники модернізму вслухалися і вдивлялися в чужерідні зорові графічні поезії ленинградця О. Горнопа.

Після показу слайд-фільмів 2 липня в арт-кафе пройшов великий нічний бал-шоу. Фестиваль було завершено аукціоном живописних творів двох перших десятиріч ХХ століття.

«Артконтакт-88» був задуманий як грандіозний захід з телемасти, записом, платівкою, участю багатьох зірок радянського прогресивного мистецтва. Незважаючи на позитивний результат фестивалю, в ньому були, і притому нерідко, неприємні організаційні й поточні недоліки. Але початок покладено. Досвід — і позитивний і негативний — вже є. До оргкомітету фестивалю звернулися за порадами зацікавлені особи та установи з Ленінграда, Харкова, Талліна, Одеси. І можна сподіватися, що наступний «Артконтакт» «Рига-89» пройде на більш високому рівні.

В. ШИЛО.

КОНТРОЛЬ
ГЛАСНІСТЬ
ЧІЄВІСТЬ«ЗАХИСТІТЬ
ВІД «ДЖЕНТЛЬМЕНІВ»

РЕЗОНАНС

Учениці третього курсу Кіровоградського технікуму механізації сільськогосподарства скаргилися на розв'язаність хуліганів, до яких немає діла ні міліції, ні комсомольським оперативникам. Лист було надруковано у номері за 26 березня н. р. Ось яка відповідь з цього приводу надійшла від секретаря Кіровського райкому ЛКСМУ О. МОТІНА:

— Замітку обговорено на апаратній нараді в райкомі комсомолу і в комітеті комсомолу технікуму. Налагоджено тісний контакт між Кіровським райвідділом внутрішніх справ та інспекцією у справах неповнолітніх. За розробленим графіком біля гуртожитків чергують разом із працівниками міліції бійці оперативного комсомольського загону дружинників. У вихідні під час навчання в гуртожитках чергували викладачі технікуму. Відбулася зустріч представника райкому ЛКСМУ України із мешканцями гуртожитку.

А ось що повідомив директор технікуму механізації сільськогосподарства М. ОВАНЕНКО:

— Задля усунення недоліків, наведених у замітці, проведено певну роботу. Вихователями гуртожитку № 3, головою учпрофкому та представником райкому ЛКСМУ організовано зустріч із працівниками Кіровського РВС та дільничним міліціонером. Розроблено спільні заходи по припиненню хуліганських дій з боку хлопців, які живуть в мікрорайоні. Передбачено чергування учнів старших курсів, яке проходить під керівництвом чергового викладача на прилеглий до гуртожитку № 31 навчального корпусу технікуму.

Планується також провести ремонт освітлення алеї, яка веде від навчального корпусу технікуму до гуртожитку № 3. З учнями бухгалтерського відділення, які мешкають у гуртожитку, класними керівниками, вихователями та активістами ради гуртожитку проведено бесіди.

ОПЕРАЦІЯ «ПІВДЕННИЙ БУГ»

Що виявить рейд?

Про дальший хід операції написав до редакції секретар Маловісківського райкому ЛКСМУ України І. ХМАРА. Він, зокрема повідомив, що в районі в ході операції «Південний Буг» проведено суботник, під час якого частина комсомольців висаджувала дерева на берегах річки Малої Висі і ставка в с. Паліївка. Висадження дерев провели також комсомольці й молоді райвузла зв'язку на греблі у м. Малій Висці.

Найближчим часом маловищани планують провести рейд по виявленню джерел забруднення річки. Ведеться також попередня підготовка до висадження дерев на берегах річки восени, вивчаються можливості розчищення окремих ділянок Малої Висі земснарядом.

Що виявить рейд? Чи вдасться розчистити русло? Сподіваємося з часом дістати відповіді на ці питання.

Хоч листа й не було надруковано

Старшокласники Хмельської середньої школи написали до редакції про те, що допелдавна в селі був свій будинок піонерів та школярів, розташований у приміщенні колишньої церкви, збудованої ще у XVIII столітті. Останні чотири роки будинок не працює, бо приміщення давно не ремонтувалося і почало руйнуватися. Три роки обіймали учням розпочати ремонт, але до діла все не доходило.

Відповідь на лист старшокласників надіслав завідувач Маловісківським райвідділом народної освіти В. Д. Барановський:

— Просимо редакцію вибачити за затримку з відповіддю на лист учнів. Справа в тому, що пита-

ня ремонту будинку піонерів не вирішувалося через відсутність матеріалів і коштів (кошторисна вартість капітального ремонту складає понад 100 тисяч карбованців). Діяльність Хмельського будинку піонерів була припинена через аварійний стан приміщення та у зв'язку із введенням будинку піонерів у сусідньому селі Смілоному. Нині проєктно-кошторисна документація виготовлена, кошти виділені, райвиконком зобов'язав хмельський колгосп ім'я Карла Маркса провести капітальний ремонт будинку піонерів у 1988—89 роках.

Редакція отримала колективного листа від пенсіонерів, мешканців ву-

«РЕТРОСПЕКЦІЯ
ОДНІЄ
ЗАБАВИ»

27 лютого 1988 року у «Молодому комунарі» було опубліковано під таким заголовком статтю, в якій висловлено критику на адресу районного комітету комсомолу за роботу оперативного комсомольського загону дружинників та за роботу з неповнолітніми. З цього приводу секретар Новгородківського райкому комсомолу С. ЄВТУШЕНКО відповів:

— Повідомляємо, що оперативний комсомольський загін дружинників створений при райкомі комсомолу, справді довгий час бездіяв. Рейди проводилися час від часу. З березня цього року діяльність ОКЗД відновлено, обрано нового командира. Рейди ОКЗД проводяться систематично, згідно графіка й плану роботи.

За неповнолітніми, які стоять на обліку в інспекції у справах неповнолітніх, закріплено шефів-комсомольців за місцем навчання і роботи. Працівники райкому комсомолу зустрічаючись із учнівською молоддю, проводять бесіди з учнями шкіл на правову тематику. Такі бесіди відбулися останнім часом у Спасівській середній, Великочелівській восьмирічній, Білозерівській середній школах, Новгородківському СПТУ № 36.

Налагоджено тісний зв'язок ОКЗД із райкомом комсомолу і дитячою комітатю міліції. Шефську допомогу ОКЗД надає комсомольська організація райвідділу внутрішніх справ.

Ю. А. Табачний:

— Факти підтвердили Водорозбірну колонію на вулицях Байкальській і Десантників відремонтовано 5.06.1988 року. Вода в колонії є, тиск нормальний.

Фото В. ГРИБА.

То був час, коли пісні, як і людям, жилося в задумливій атмосфері застою, як нині називають той період (а було це в кінці 70-х років), не повні люди, ввіглогося. І раптом — спонтанно по телебаченню і радіо, а том — у Кіровограді зі сцени — пролунали потім і у Кіровограді розпрасяли плечі, слова, які примушували відкрити очима, глянути на світ широко відкритими очима. «Що можуть королі?» — запитувала пісню «Що можуть королі?» — запитувала пісню співачка, і нині ми знаємо, що малися на

увазі не ті королі, що королі, а новоявлені, яким перебудова і всі ми дали відчайдушний бій.

А ще сказала тоді Алла Пугачова (була вона гостя нашого міста), що хоче ще протримати на сцені років з шість. Минуло з тої, 1977 року, одинадцять, та її пісня живе, не залишаючи нікого байдужим. Бо пісня може все!

30 липня 1988 року

ДО 70-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

ЗАТАМУВАВШИ по-
дих, діти слухають.
На вустах — то посміш-
ка, то печаль, а то враз-
гнів змінюється радістю.
В сніх, сірих очах — іс-
кринки: звучить слово.
Зібране, обігрите серцем
народу художнє слово.
«Шкільна творчість почи-
нається із слів», — писав
В. О. Сухомлинський. —
Треба особливо наголо-
сити на тому, що в житті
дітей важливе місце по-
винна займати творчість
словом». Як зробити це
реально? У Дмитрівській
середній школі вже стало
традицією вести «Збірник
учнівських творів та ка-
зок». Тут і вірші, і різні
твори, і казки, і просто
описи.

«Включили вночі світло.
— Пише третьокласниця
Людя Н. — Дві мої ляль-
ки притулилися до спинки
стілця, дрімають. Спить
ведмедик в ліжку під сто-
лом, сплять олов'яні сол-
датики на полиці. Все
спить. А на вулиці зима.
За промерзлим віконцем
осипається з дерев іній.
Вітер розгойдує ліхтар на
стовпі, тихо по світлу
повзе тінь...»

Ось ще уривок з твору
Андрійка С., п'ятиклас-
ника: «Я знаю, коли на-
стає осінь, то пахнуть яб-
лука. Влітку вони не пах-
нуть, а восени — запашні.
Сонечко не пече, а ласка-
во гріє. У садочку тихо-

тихо... У тихі осінні дні я
люблю ходити в поле.
Там працюють мої бать-
ки. Їм допомагаємо й ми.
Колісь поїхали на робо-
ту автомашиною. Працю-
вали на баштані. Кожно-
му дали великий кавун.
Я привіз його додому.
Мама розрізала — а він
червоний, як сонечко, і
пахне зеленим степом».

Тетяна З. з третього
класу пише: «Давно, коли

Дуже важливо, аби
дитина відчувала подив
від побаченого, почутого,
подив перед красою сло-
ва, виразу. «Здивування,
— писав В. О. Сухомлин-
ський, — це надійний
шлях мислення. Завдяки
йому дитина відчує себе
активним трудівником
думки — мислителем». А
побачити ту красу, яка
варта здивування, допо-
магають учнів уроки на

думає, що вже наближа-
ється зима...»

Колісь діти відвідали
хутір «Надію», написали
води з криниці, присіли під
яблунею відпочити. Тихо,
тільки бджоли гудуть.
«Бджоли розповідають
одна одній про гречку і
соняшники, білу акацію і
сніжні квіти конюшини...»
— говорили діти. Ось ці
незабутні враження від
екскурсії, цей потік ду-

Роби все так, щоб лю-
дям, які оточують тебе,
було добре», — ці слова
В. О. Сухомлинського
стали азбукою моральної
культури. І дуже важли-
во, щоб ці знання перей-
шли в переконання. Для
цього в школі проводять-
ся практичні заняття.

діти — так каже народна
мудрість».

Виключно важливим є
виховання в дітей погля-
дів на школу, як на важ-
ливе джерело духовного
життя. Так вважав В. О.
Сухомлинський. Школа —
як колиська духу і культу-
ри народної — живе
перш за все в книгах. Як
важливо, щоб це розумі-
ли діти. І ми намагаємо-
ся навчити їх цьому.

...В методичному кабі-
неті школи важливе міс-
це займає куточок, прис-
вячений В. О. Сухомлин-
ському. Тут його статті,
матеріали з досвідом ро-
боти вчителів, які впро-
ваджують його ідеї в
життя, альбом - естафета
творчого впровадження
досвіду В. О. Сухомлин-
ського. У школі діє семі-
нар - практикум «Як ви-
ховати справжню люди-
ну», диспути, конферен-
ції. Існує і творча група,
яка працює над впровад-
женням творчого спадку,
ідей великого педагога в
життя.

Л. АРТЕМОВА,
заступник директора
з навчально-виховної
роботи Дмитрівської
середньої школи, від-
мінник народної осві-
ти СРСР.
Знам'янський район.

Про що говорять бджоли...

Я тільки народилася, у
нас на сараї збудували
собі гніздо лелеки. Мама
потім говорила: «Ще тобі
на щастя». Щороку при-
літають з теплих країв
два білих птаха. Клопо-
чуться, поправляють гніз-
до, виводять пташенят.
Увечері, як тільки сонеч-
ко спуститься за гору, во-
ни стануть біля гнізда й
дивляться кудись у дали-
ну. Дивляться на далекі
луги, на поле, ніби млю-
ються вечірньою зірни-
цею. Імла огортає землю
і лелеки здаються нама-
лованими сірою фарбою
на попелястому небі».

Ось так пишуть, уявля-
ють, роздумують діти. Го-
ловною рушійною силою
цього є, за В. О. Сухом-
линським, саме емоцій-
но - естетичне переживан-

лоні природи — справж-
ні уроки мислення, уроки
емоцій.

Теплого літнього дня
учні школи з класним ке-
рівником А. О. Шевченко
знайшли затишний куто-
чок: обросле мохом де-
рево, колісь повалене бу-
рею, таємничий байрак,
закритий гілками, тихень-
ке, заведве чутиє дзюр-
чання струмочка, лісню
дикого голуба, шелест
дерев. Затамувавши по-
дих, слухають учні тут
розповідь вчителя про
лісове життя. І в серця
дітей емоційно входять
багатство народного сло-
ва — вони починають
творити самі — розпові-
дають, що чули, бачили,
пережили. «...Небо три-
вожне. Воно вслухається
в курликання журавлів і

мок виливається в казку
«Про що чули бджоли»,
яку складають самі учні.

За допомогою слова,
емоційного його наванта-
ження намагаються в
школі прокласти місток і
до морального вихова-
ння. Вчителька О. Б. Ми-
хайлова розробила систе-
му заходів саме по та-
кому вихованню: цикл бе-
сід про дружбу, товарись-
кість, добро, справедли-
вість. «Ти живеш серед
людей. Не забувай, що
кожен твій вчинок, кож-
не твоє бажання відобра-
жається на людях, які те-
бе оточують. Знай, що іс-
нує межа між тим, що
тобі хочеться і тим, що
можна. Провірй свої
вчинки питанням до само-
го себе: чи не робити ти
зла, незручності людям.

Уся ця робота спрямо-
вана на те, щоб діти
могли вирішувати, як
правильно вчинити, щоб
вони керувалися прип-
ципом, на який звертав
увагу великий педагог:
«Будь добрим і чуйним
до людей. Допомагай
слабшим і беззахисним,
Допомагай товаришам в
біді».

Ще на одну життєву
мудрість в школі зверта-
ють особливу увагу: діти
повинні знати, що люде-
ський борг їхній — плати-
ти батькам за турботи, за
безмежну любов такою ж
турботою і любов'ю. С. П.
Степаненко так говорить
своїм вихованцям: «Будь-
те хорошими дітьми сво-
їх батьків та матерів.
Три нещастя є в людині:
смерть, старість і погані

Паляниці на столі!

Діти з першого класу повинні
створювати матеріальні цінності —
така думка педагогічного колективу
нашої школи. Учні 1 — 5 класів зби-
рають насіння горіхів і кештанів,
виросшують саджанці, а шести-вось-
микласники саджають алеї цих дерев
у селі. В приміщенні школи протягом
року море квітів вражає очі приїжд-
жих до нас гостей.

Часто на сторінках районної газе-
ти можна прочитати слова подяки від
ветеранів війни і праці за тимурів-
ську роботу учнів Хмельівської вось-
мирічної школи. Така безкорислива
праця зміцнює колективістські зв'язки
між людьми, створює почуття взаєм-
ного обов'язку.

З раннього отроцтва діти повинні
жити буднями трудового колективу.
Найблизьких робітників і колгоспників
ми готуємо у школі. Спільна праця з
кращими трудовими колективами
бригад, ланок, тваринницьких
ферм — допомагає нам у цьому.

Давня традиція школи — в один із
серпневих днів в тіні яблуні з груш
шкільного саду ставити столи з пиш-
ними паляницями, рум'яними пиріж-
ками, у вазах — яблука, груші, сливи.
Діти пригощають своїх рідних запаш-
ним хлібом з пшениці, яку вони до-
помагали збирати в рідному колгос-
пі. Представник від ордена Леніна
колгоспу імені Карла Маркса виголо-
шує подяку дітям за працю, вручає
премії та цінні подарунки, бібліотеч-
ки, лунають вірші та пісні. Це свято
першої хлібини.

А в жовтні школа проводить свято
«Золотої осені». Учні виставляють да-
ри природи, вирощені руками учнів
та їхніх батьків на навчально-дослід-
ній ділянці, на полях колгоспу. Діа-
грами, таблиці розповідають про
врожайність окремих культур, про
трудова досягнення учнів, передови-
ків колгоспу у вирощуванні цих куль-
тур.

Проведені тільки в 1987 — 1988
навчальному році ярмарки солідар-
ності дали змогу учням школи пере-
рахувати гроші у фонд Миру 180
карбованців, у Дитячий фонд імені
В. І. Леніна — 150 і в Фонд зоопар-
ків — 100.

Щоб знати ціну хлібу, достатку,
потрібно не раз пережити втому від
праці на колгоспному полі. «Трудно-
щі», «важко», «потрібно» — ці сло-
ва входять в дитяче серце і стають
поряд з величчям: «Хліб — народне
багатство, могутність Батьківщини».

Заохплюють результати суспільно
корисної діяльності учнів. Ось циф-
ри, що відображають зроблене 133
учнями школи за останній навчаль-
ний рік: зібрали й здали державі 13
тонн металевого лому, 1,5 тонн ма-
кулатури, 70 кілограмів лікарських
рослин; допомогли колгоспу імені
Карла Маркса перебрати 130 центне-
рів картоплі, доглянути 3 гектари ка-
пусти, зібрати помідорів 150, перцю
— 120, а моркви 87 центнерів; звіль-
нити 3,6 гектара від цибулі, 4 — від
буряків.

За всі ці роботи школярі одержали
близько півтори тисячі карбован-
ців.

Взимку в шкільних майстернях
школярі виготовляють тарні ящики для
філіалу Кіровоградського заводу
імені Кірова, Маловисківського рай-
сількомунгоспу, для колгоспу імені
Карла Маркса, стільчики для доярок
колгоспу, дитячу іграшку для під-
шефного колгоспного дитячого сад-
ка, держави для лопат, сап, грабель.

Діти не люблять, коли учитель бі-
ля них стоїть спостерігачем. Педаго-
ги це добре розуміють, тому вони
поруч з учнями в робочому одязі
допомагають фізично слабшим, під-
тримують їхній моральний настрій.

У Хмельівській восьмирічці принцип
В. О. Сухомлинського про те, щоб
праця школяра давала радість, при-
носила конкретні результати, втілює-
ться в життя.

К. КАМІННА,
відмінник народної освіти, вчи-
тель-методист Хмельівської вось-
мирічної школи.
Маловисківський район.

Літні канікули

— щаслива пора для школярів. Піонерські табори,
цікаві екскурсії, мандрівки з однокласниками, відпочинок
з батьками. Але не тільки відпочинком запам'ятовується
літо багатьом хлопцям та дівчатам. Із задоволен-
ням працюють вони на ланах і фермах, заводах і фаб-
риках, допомагаючи сім'ї і державі. Ось як ці юні по-
мічники з колгоспу імені Калініна Новгородківського
району. Яна ДИКОВИЧ, Ліда КОМАР та Світлана
ІВАНИНА збирають у полі колоски і приносять їх у
лабораторію господарства для аналізу. Який хліб вро-
ди, якому бути урожаєві в наступному році — багато
про що розкажуть золоті зернята, зібрані дбайливими
юними руками.

Фото В. ГРИБА.

Хочу

листуватися

Я учениця 9 класу.
Сподіваюся, що газета
допоможе мені знайти
собі друзів по листу-
ванню, які розділять
мої захоплення. Я люблю
сучасну музику,
займаюся спортом, чи-
таю книги. 317685 Віль-
шанський район, с. Доб-
ре. Добровій Ніні.

Хочу мати багато
друзів! Шестикласниця
(або й старші роками)
пишіть на адресу:
317734 Устинівський
район, с. Константи-
нівка, Чуб Наталії.

Мені 15 років. За-
хоплююся легкою атле-
тикою, збираю індій-
ських акторів кіно. Пи-
шіть за адресою:
317734 Устинівський
район, с. Константи-
нівка, Борсенко Катери-
ні.

Це прекрасно — мати
друзів в різних куто-
ках області. Хто лю-
бить радянську естра-
ду, захоплюється тво-
рами сучасних письмен-
ників, колекціонує
лістівки, календарики,
фото артистів пишіть
мені: 317224 Бобрин-
ський район, с. Су-
гоклівка, Зінченко На-
дії.

Мені 16 років. Чи-
таю фантастичні кни-
ги, вишиваю, малюю,
колекціую лістівки,
календарики, фото ар-
тистів. Хочу мати по-
вих хороших друзів.
Адже як хороше мати
вірного товариша, на
якого можна покласти-
ся в скрутному стано-
вищі. 317734 Устинів-
ський район, с. Кон-
стантинівка, Дужка Те-
тяна.

НЕЩОДАВНО зустріла знайому жінку. Плачучи, вона розповіла мені свою історію. Ростила сина одна, без чоловіка. Пестила його, як могла, всю душу віддавала йому. Ріс чуйним, добрим. До всяких змін у житті сина була готова мати, навіть до появи дівчини. А от до того, що сталося — ні. Хлопець не став на злочинний шлях, ні. Але страшно вимовити ці слова: він став жорстоким і бездушним. Бездушним до материнських слів, до її сліз, до всього святого, чому вона його вчила. «Важка дитина...» З яким боєм жінка вимовила ці слова. Скільки порад і співчуттів вислухала від родичів і сусідів! Скільки безсонних ночей провела після бесід з сном!

А в хлопця свої клопоти й радощі, мрії і справи, він не завжди розуміє, чого від нього хочуть. Тож давайте подумаймо, чому дитина стає «важкою» для батьків, для педагогів і для самого себе?

...СІМ'Я

Визчення цього питання показало, що однією із головних причин появи «важких» підлітків є недоліки сімейного виховання. Саме в сім'ї діти призначаються до праці, до самостійної діяльності, виробляють свою поведінку. Діти повторяють батьків, як губка, збирають у себе все хороше і погане.

На жаль, сьогодні сімейне виховання здебільшого кулягає. Наявність простих сімей (батько, мати, одна дитина), неповних (дитина без батька або без матері), намагання дітей вийти з-під опіки батьків призвело до послаблення впливу старших на молодших.

які стоять у нас на обліку, в сім'ї карають фізично. Нерідко ремінь і лайка стають причиною скоєння страшних злочинів.

С. Копилов проживав у селі Діброва Олександрійського району. Виховувався в сім'ї з нерідним батьком. Стосунки між ними склалися вкрай негативні. У восьмичлennому віці вітчим так побив Сергія, що той став заїкатися. Виховання бійкою стало нормою в цій сім'ї. В хлопця появилася озлобленість, згодом вона переросла в жорстокість, у

Хвилює шкільний формалізм і окова-милування. У звітах пишуть, що гуртковою та секційною роботою охоплено стільки-то учнів, а в розмові з «важкими» виявляється, що вони не охоплені, а якщо й охоплені, то знає про це тільки класний керівник...

Вчитель повинен бути в сім'ї гостем якнайчастішим. З батьками слід налагодити довірливі стосунки, щоб вони переконалися: в долі їхньої дитини зацікавлені, їй хочуть допомогти. Ми ж від підлітків часто чуємо: багато класних керівників не мають навіть уявлення, де проживають їхні вихованці.

Байдужість за долю підлітка — типове явище нашої школи. Найлегше, звичайно, позбавитись від «важкого», якщо він каламутить воду в колективі. Так вчинили адміністрація Олександрійської школи № 9 з учнем В. Момотом, відрахувавши його з сьомого класу. Не

ініціативні комсомольські оперативні загони, пасивні ради громадських пунктів охорони правопорядку? Чому знаходяться поза увагою громадськості підлітки, не зайняті суспільно корисною працею? Чому сьогодні існує проблема працевлаштування неповнолітніх? (Приклад з дільничним інспектором у справах неповнолітніх при Кіровському РВВС обласного центру, який тиждень оббивав пороги з підлітком на підприємствах, аби його працевлаштувати.) Чому комітети комсомолу сьогодні перестали бути тим вогнищем, біля якого гуртується й гартується молодь?

Кіровоградець Сергій Павлов стоїть на обліку інспекції в справах неповнолітніх з відстрочкою виконання вироку за скоєну крадіжку в грудні 1987 року. Хлопець любить музику, звертався в Кіровський райком комсомолу стосовно створення ансамблю. Зрозуміло, що з багатьма вимогами Сергія в райкомі не могли погодитися (тут і він, і ставлення до роботи, своїх обов'язків, стосунки в сім'ї і дефіцит приміщень). Та, мабуть, не треба було зовсім викрасити з пам'яті цього юнака. Добре слово, увага до хлопця, порада компетентної людини — і хлопець, думаю, зрозумів би відмову. Поради не дочекався. Створили самі хлопці ансамбль. Самі писали слова й музику. В квартирі Павлова її слухали. Збиралися щоденно. Іноді бачили їх і напідпитку. Та нікому діла не було до цих хлопців, до цих неформалів... Аж поки Сергій не скоїв злочин.

Від громадської думки залежить багато. При взаємодії школи, сім'ї, громадськості багато проблемних питань було б вирішено. Сьогодні ж дехто стає на бік правопорушників. В газеті «Молодий комунар» від 14 травня прочитала публікацію «Десятий сектор просить допомоги» про події на стадіоні «Зірка» під час футбольних зустрічей. Автор всіляко підтримує «фанів» з десятого і звинувачує правоохоронців, які користуються, за його висловом, інструкціями чавів застою.

Ні, ми не проти прапорів, сопілок, горнів, транспарантів, не проти пісень і оплесків. Але ми проти грубої, нецензурної лайки, проти хуліганських випадів деяких болільників десятого сектору. Якщо серед них є і робітники, і школярі, то хто кому там подає приклад нецензурщини, безтактності, грубощів? Чи не ображають своєю поведінкою такі «фани» членів улюбленої команди?

Скажете, скільки можна говорити про той стадіон! Читали і «Десятий сектор просить допомоги», і відгуки на цю статтю. Чи не час вже забути про той випадок на стадіоні? Виявляється, що не час. І не стадіон нагадує про себе, а ті, хто проводить на ньому вільний час. 23 червня на стадіоні відбувся виступ рок-групи «Арія», яка сьогодні користується особливою популярністю серед молоді. Чим закінчився цей концерт, знають усі кіровоградці. Причини одна: розв'язаність юнаків, егоїстичні інтереси, небажання керувати своїми емоціями.

Сьогодні значно збільшується відповідальність трудових колективів, державних і громадських органів за профілактику правопорушень у перевиховання правопорушників і злочинців. На жаль, статті 17 Закону про трудові колективи і статті 13 Закону про державні підприємства на виробничому об'єднанні «Червона зірка», взуттєвій фабриці, чавуноливарному заводі (Кіровоград), рудоремонтному заводі, швейній фабриці, електромеханічному заводі (м. Олександрія), меблевій фабриці, заводі «Будсталь» (м. Світловодськ) виконуються не повністю. На багатьох підприємствах підприємств Світловодська й Олександрії не налагоджено обліку сімей, які постійно потребують уваги трудового колективу. Не виявляють ініціативи жіночі ради, деякі зовсім бездіяльні. Те ж саме можна сказати й про житлові органи м. Світловодська № 1, 5, м. Знам'янки № 1, м. Кіровограда № 1, 3, 4; не виявляються неблагополучні сім'ї, більше й юних злочинців. У Знам'янці, наприклад, їх збільшилося на 9.

«Важкі» підлітки. Звідки вони появляються? Не з неба, звичайно. Вони «народжуються» серед нас. Винні, як правило, ми, дорослі. Наша неувага, грубощі, часто несправедливості, нерідко жорстокість. Чи може хтось думати інакше?

Тетяна ПОДАШЕВСЬКА,
інспектор інспекції у справах неповнолітніх УВС обласного центру.

«Важкий» підліток з легкої руки...

затруднюючи себе особливими турботами, з рішенням школи погодилася комісія у справах неповнолітніх, а інспекція у справах неповнолітніх підготувала матеріали для направлення в спецшколу, замість того, щоб надати практичну допомогу матері.

Якщо складно знайти спільну мову з сім'єю, школі треба повністю взяти на себе перевиховання «важкого» підлітка. Разом, звичайно, з інспекцією у справах неповнолітніх. Запропонувати громадське доручення, знайти бажане, потрібне і корисне заняття, допомогти знайти себе. Так, саме знайти, до-

можливість позбавити життя іншу людину.

Такі діти ростуть замкнутими, конфліктують з дорослими, цураються колективу, часто не мають товаришів або, навпаки, попадають під вплив друзів з негативною поведінкою. В пошуках виходу із становища, яке склалося, вони часто тікають з дому. Коли їх запитують: «В чому ти хочеш схожим на батьків?» — відповідають: «Ні в чому! Я не люблю свого батька!». Я не люблю нічого робити разом з батьком і матір'ю! Батьки не цікавляться моїми інтересами, захопленнями». (Із 115 вихованців Балахівської спецшколи 104 при анкетуванні відповіли, що батьки не приділяють їм найменшої уваги.) Шукаючи підтримки в сфері неформального спілкування, хлопчики й дівчатка часто поповнюють ряди «важких» підлітків.

...ШКОЛИ

І ось «важкий» підліток переступив поріг школи. Яка роль належить навчальному закладові в перевихованні дитини? Особлива увага вчителя — допомогти підліткови розібратися в своїх позитивних і негативних якостях, позбавитися недоліків. Окрики й грубість недопустимі. Та ще більше недопустиме розмежування на «тяжких» і благополучних.

На жаль, сьогодні наша школа, середні спеціальні навчальні заклади все більше і більше випускають зі школи у світ дітей з тавром «важкий». Батьки зайняті роботою, школи часто працюють у дві зміни, тож часу займатися підлітками, схильними до правопорушень, обмаль.

А чи цікаво таким дітям в школі, училищі? Недавно в обласному центрі було проведено анкетування учнів середніх шкіл. Треба було відповісти на запитання: що тобі подобається і що не подобається в школі?

Відповіді давалися анонімно, тому ми віримо у їхню щирість, відвертість. Ось окремі з них: у школі немає місця для проведення бесід і класних годин; відсутнє душевне спілкування з учителями; проводиться мало різноманітних заходів, а якщо й проводиться, то коротко, для «галочки», нічого нового вони не дають; учні не мають права голосу; комсомольська робота у школі ведеться формально. Інші ще категоричніше відповіли: у школі не подобається нічого.

Давно пора прислухатися до думки учнів.

помогти, підказати, бо не кожен хлопець чи дівчинка можуть шукати й знаходити своє, одне-єдине, місце в житті.

...ГРОМАДИ

Отже, сім'я і школа. А що поза сім'єю, школою? Як проводять діти вільний час? У квітні-травні цього року визначалася робота підліткових клубів в м. Кіровограді. Гнітюча картина! Підлітковий клуб житлово-експлуатаційної дільниці № 1 — на замку. Те ж саме і в ЖЕД № 4. Підлітковий клуб ЖЕД № 2 збиралися закривати. Всі ці клуби передані в розпорядження молодіжного центру. І правильно поставили запитання діти й керівник гуртка при клубі ЖЕД № 2: «А куди ж нам подітися?»

Тоді ми на запитання так і не змогли відповісти, як і на те, чому не розкладають в трудових колективах сімей, які злісно ухиляються від виховання батьківських обов'язків молодих робітників — правопорушників. Чому досі без-

Особливо це видно на практиці неблагополучних сімей: постійна ворожнеча між батьками, пиятика. Батьки перекладають всю відповідальність за трудове і моральне виховання дітей на школу. Поведінка дітей в позашкільний час не контролюється, батьки не знають про що гозорити з дітьми, не цікавляться їхнім життям. В сім'ях п'яниць уже в підлітковому віці діти стають горілчаними друзями батьків.

Житель села Козирівки Новгородківського району П. Г. Сибіковський втратив у п'ятику неповнолітнього сина Олександра. Одного разу п'яний син вчинив самосуд — убив батька.

Але гляньмо й на «благополучні», на перший погляд, сім'ї. Не п'ють, не лаються... Але й не мають єдиного підходу до виховання дітей. Завжди квапляться задовольняти будь-які бажання дитини. Діти стають розбещеними, не визнають нікого (до речі, і батьків теж), цураються праці, звикають до того, що їм все легко дається. Батьки не зміють (та й не хочуть) стежити за виконанням своїх вимог, не вчать дітей раціонально користуватися сімейним бюджетом. Засліплені великою любов'ю до своїх чад, вони не можуть критично оцінити їхню поведінку, а тому не приймають справедливих зауважень вчителів, громадськості. Найстрашніше, коли підліткам з таких сімей в чомусь категорично відмовляють: вони нерідко стають злочинцями.

У середній школі № 13 м. Кіровограда навчалися два брати Олег і Сашко Бурміські. Мати не відмовляла їм ні в чому, з недовірою ставилася до наших зауважень, постійно виправдовувала вчинки синів. Не забарився час, коли діти потрапили спочатку на облік інспекції у справах неповнолітніх, згодом у спецшколу, і нарешті — крадіжка, заведення карної справи.

Інша сім'я. Андрій Б. (прізвища повністю не називаю: хлопець щойно повернувся з колонії, сподіваюсь, що знайде своє місце в житті — Т. П.) теж колись навчався в СШ № 13. Та ж сама історія. Але тут мати, коли сина поставили на облік в інспекцію у справах неповнолітніх, ще далі пішла. Намагалася його сховати в найпотемніший закуток квартири, аби інспектор міліції не займався його працевлаштуванням. Випади, сумніви друзі, незайнятість, сім'я материнська любов привели Андрія на лази підсудних.

Прикро, що деякі думають: виховати можна паском. Майже половину дітей,

ФІЗКУЛЬТ—ПРИВІТ, ДРУГАРІ!

Знайомтесь: футболісти толбухінської команди «Добруджа» — гості з болгарського міста-побратима. 1 серпня вони проведуть матч із «Зіркою».

Фото В. ГРИБА.

КУРТІ НЕДЄВ РОЗРАХОВУЄ НА КІРОВОГРАД

ЕКСПРЕС — ІНТЕРВ'Ю

Післязавтра, у понеділок 1 серпня, стадіон «Зірка» прийматиме болгарських футболістів — команду «Добруджа» з Толбухіна.

«Добруджа» — фізкультурне товариство, створене у 1947 році на базі товариства «Вихор». У 1949—1957 роках Толбухін у першостях Болга-

Саме з цих успіхів й розпочав нашу бесіду старший тренер болгарської команди Курті Недєв:

— Втрачати у футболі значно легше ніж здобувати. Але після завершення сезону 1987—1988 років я сказав хлопцям «спасибі». Адже вони посіли дев'яте місце в гру-

пами захисник Георгій Мірчев та Микола Костов. Перший гратиме у варненському «Спартак», а другий — у столичній «Вітоші».

— Це чималі втрати, але нам приємно, що містя Мірчева та Костова зайняли здібна місцева молодь.

— На Кіровоградщині ви зіграєте кілька матчів...

— Я дуже розраховую на Кіровоград. Адже подорож до вашого міста не просто ірогулянка, це — копітка робота. Вже 14 серпня ми стартуємо у новій першості. До того ж в календарі сезону — Кубок Болгарії та Кубок Радянської Армії.

— Ваш прогноз на гру з «Зіркою»?

— Нічия.

— Хто буде «турбувати» воротарів «Зірки» найчастіше?

— Центрфорвард Харламп Харлампієв та вільний нападуючий Іван Дурев. Робимо ставку й на підтримку середньої лінії.

— Ваше хоббі крім футболу?

— Шахи.

— А що легше — шахи чи футбол?

— Легше бути глядачем...

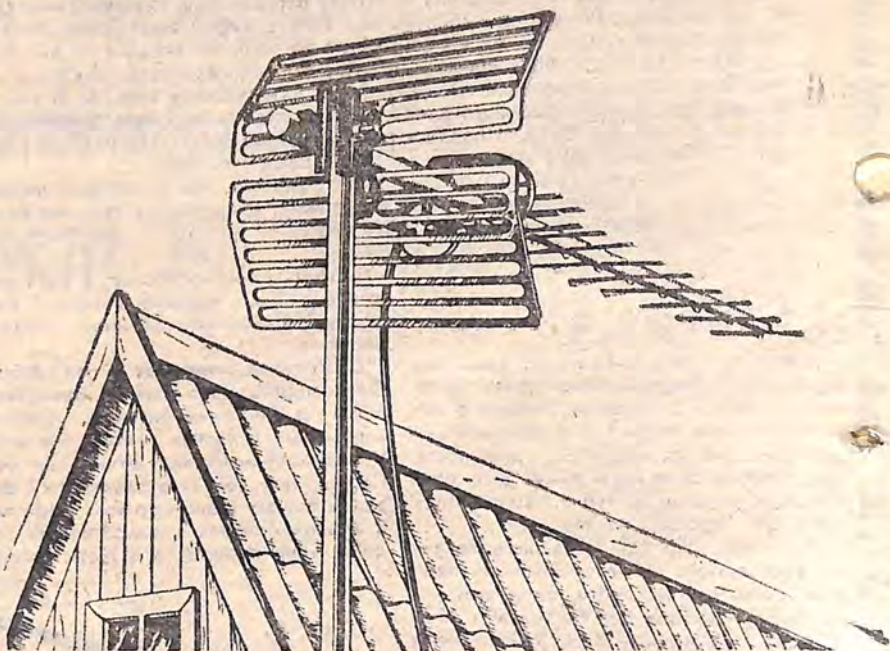
Курті Недєв посміхається: «Футбол — це гра. Та сказати так — не сказати нічого. Футбол — це нерви, змагання футболістів і тренерів, змагання стратегій і тактик. І бути глядачем у футболі дуже важко, тим більше, коли ти на тренерському містку».

С. БОНДАРЄВ.

рії представляли клуби «Червено знаме», «Спартак», «Септември». Та найбільших успіхів досягла саме «Добруджа», яка чотири сезони виступала у вищій лізі (група «А») болгарського футболу:

Рік	І	В	Н	П	М	О	Місце
1963	30	7	9	14	25—38	23	15
1967	30	9	8	13	24—43	26	12
1968	30	8	9	13	36—50	25	12
1969	30	8	8	14	32—44	24	15

ВАШ ДОМАШНІЙ ТЕЛЕМІСТ!

Невидимими, але міцними нитями радіохвиль він з'єднає телевізор із передавальною станцією або ретранслятором, як тільки ви закріпите на балконі чи на даху свого житла зовнішню індивідуальну антену ДМВ-мовлення Подольського електромеханічного заводу імені 50-річчя Великого Жовтня.

Антену проста у складанні, забезпечує якісний прийом телевізійних програм на значній відстані.

Діапазон частот — 470—638 мГц.

Коефіцієнт підсилювання — 9Дб.

Коефіцієнт хвилі, яка рухається (КБВ) — 0,6.

Антену продається в комплекті з телевізійним кабелем довжиною 15 метрів.

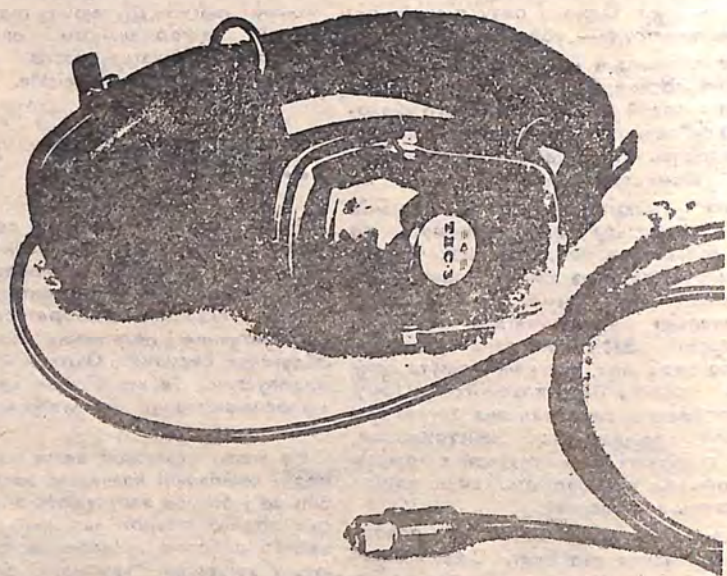
Ціна — 27 крб.

ОБ'ЄДНАННЯ ПОДОЛЬСЬКИЙ ЕЛЕКТРОМЕХАНІЧНИЙ ЗАВОД ІМЕНІ 50-РІЧЧЯ ВЕЛИКОГО ЖОВТНЯ.

Головкоопінформреклама.

ТелеРадіоАппаратура |
для Вас - сьогодні завтра и всегда!

СТЕРЕОНАВУШНИКИ «ТДС-3»

Ви у сім'ї істинний меломан, любите класику. Або, навпаки, гарячий шанувальник гучної рок-музики.

Залишитися на самоті, поринути у світ улюблених мелодій і звуків, не заважаючи оточуючим допоможуть стереонавушники.

Навушники «ТДС-3» працю-

ють як в стерео-, так і в монорежимі. Вони призначені для індивідуального прослуховування звукових програм від побутової радіоапаратури.

Ціна — 20 крб.

УПРАВЛІННЯ «ОРБИТА» ГОЛОВКООПІНФОРМРЕКЛАМА.

ОРБИТА

Управління організації фирмальної торгівлі, изучення спроса и рекламы. Орбита

ТЕЛЕБАЧЕННЯ

31 по 7 серпня

ПОНЕДІЛОК

1 СЕРПНЯ

▲ ЦТ (I програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — Прем'єра художнього телефільму «Джузеппе Верді». 1 серія «Дитинство і юність» (Італія). 9.45 — Футбольний огляд. 10.15 — Новини. 15.30 — Новини. 15.45 — «Сині-бірюське весілля». 16.20 — «П'яти-річка: діла і люди». Прем'єра документальних телефільмів «Відповіді стандарту?», «Будинок для себе». 17.00 — «Рідні наспіви». 17.15 — Новини. 17.20 — «Я, ти і всі ми разом». 18.05 — «Дебюти, знайомства, відкриття». 18.45 — Сьогодні у світі. 19.05 — Мультифільми для дорослих «Ян гук-нется...», «І сміх і гріх». 19.20 — «Акціонери». Про перше в країні акціонерне промислове підприємство. м. Львів. 19.50 — Прем'єра художнього телефільму «Джузеппе Верді» 1 серія «Дитинство і юність» (Італія). 21.00 — «Час». 21.40 — Прем'єра художньо-публіцистичного фільму «Риск-11». 1 і 2 серії. У перерві — 22.45 — Сьогодні у світі.

▲ УТ

16.30 — Новини. 16.45 — «Принцеса на горошині». Вистава для дітей. 18.00 — «Одеські контрасти». Про хід спорудження третього домобудівного комбінату. 18.30 — День за днем. (Кіровоград). 18.50 — Телефільм «Фантазія» (Кіровоград). 19.00 — Актуальна камера. 19.30 — Кінокомедія «Діа-лог». 20.00 — Телепортарена. 20.45 — «На добраніч, діти!». 21.00 — «Час». 21.40 — Все про кіно. 22.50 — Вечірній вісник. 23.20 — «Запитуйте — відповідаємо». Додаток до програми «Телепресклуб «Зворотний зв'язок». В передачі бере участь голова Кіровоградського міськвиконкому М. І. Москаленко. (Кіровоград).

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.20 — Виступає ансамбль народного танцю «Роталія». 8.35 — Російська мова. 9.05 — Мультифільми. 9.55 — Фільм — дітям. «Справа за тобою». 11.15 — Прем'єра документального телефільму «І співали пісню діти...». 11.40 — «31 червня». Художній телефільм. 1 серія. 12.45 — Новини. 12.50 — «Знайди: знешкодити». Художній фільм із субтитрами. 18.00 — Новини. 18.10 — «Служу Радянському Союзу!». 19.10 — Футбольний огляд. 19.40 — «У неділю рано...». Прем'єра документального фільму. «Українохроніка». 20.00 — Вечірня назка. 20.15 — Міжнародна панорама. 21.00 — «Час». 21.40 — Прем'єра музичного фільму - вистави «Кацій Безсмертний» за однойменною оперою М. Римського - Корсакова. 22.45 — Музична передача «Ранкова пошта» (повтор).

Чемпіонат СРСР з футболу: «Торпедо» (Запоріжжя) — «Зірка» — 0:1.

ВІВТОРОК

2 СЕРПНЯ

▲ ЦТ (I програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — Прем'єра художнього телефільму «Джузеппе Верді». 1 серія «Дитинство і юність» 2 серія «Найважливіші роки». 10.55 — Новини. 15.30 — Новини. 15.45 — Програма Молодого телебачення. 16.50 — Радянський балет на Горьківській сцені. 17.15 — Новини. 17.20 — «Діла і турботи агропрому». Прем'єра документальних фільмів «Перетворювачі землі». «Північне джерело». 18.00 — «Музика в пам'ятниках архітектури». 18.30 — Мультифільм. 18.45 — Сьогодні у світі. 19.05 — «Тенгіз зустрічає друзів». Про фестивалі молоді в Казахстані. 19.45 — Хвилини поезії. 19.50 — Прем'єра художнього телефільму «Джузеппе Верді». 2 серія «Найважливіші роки». 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — «Актуальний об'єкт». Прем'єра документального телефільму «На тім стою...». 22.40 — Сьогодні у світі. 22.50 — «Пантоміма над Влтавою».

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — Все про кіно. 10.25 — «Доброго вам здоров'я». Стоматологічна імплантатія. 10.55 — Художній фільм «На вістрі мечів». 12.15 — Новини. 16.30 — Новини. 16.40 — Телефільм «Прищелець». 16.55 — Для школярів «Адреси друзів». 17.25 — Для дітей В. Рободан «Зачарована фея». Вистава. (Кіровоград). 18.30 — Грає В. Малінін. (Скрипка). 19.00 — Актуальна камера. 19.30 — «Як вони «Поліпшують» нашу перебудову». Коментований репортаж. 19.50 — Д. Кешеля. «Голос великої ріки». Вистава Закарпатського музично-драматичного театру. 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Продовження вистави. «Голос великої ріки». 22.40 — Вечірній вісник. 23.10 — Український народні пісні.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.20 — О. Тактакішвілі. «3 лірою Церетелі». Сюїта для солістів, хору флейти, двох арф і литавр. 9.00 — «Великі імена Росії». «Подвиг Карамзіна». Науково-популярний фільм. 9.20 — Французька мова. 1 рік навчання. 9.50 — Мультифільм «Найменший гном». 1—4 випуски. 10.30 — Французька мова 2 рік навчання. 11.00 — Програма короткометражних художніх фільмів для дітей: «Капітан», «Обличчя в смужку», «Вогонь у глибині дерева». 12.10 — «Світ захоплений». Прем'єра документального телефільму «Вольніця». 12.35 — «31 червня». Художній телефільм. 2 серія. 13.40 — Новини. 13.45 — Денний сеанс повторного телефільму. «Вогненні дороги». 6 серія. 18.00 — Новини. 18.15 — Лауреати Міжнародного конкурсу ім. П. Чайковського Т. Гринденко (скрипка). 18.55 — За безпеку руху. 19.00 — «Сільська година». 20.00 — Вечірня назка. 20.15 — «Для всіх і для кожного». 20.45 — Народні мелодії. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Прем'єра художнього фільму «Квартет». 23.05 — Новини.

СЕРЕДА

3 СЕРПНЯ

▲ ЦТ (I програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — Прем'єра художнього телефільму «Джузеппе Верді». 2 серія «Найважливіші роки». 3 серія «Успіх». 10.45 — Новини. 15.30 — Новини. 15.40 — Програма документальних фільмів телестудії країни. 10.30 — «Килими тасмиче» — плетіння». Передача з Бану. 16.55 — Новини. 17.00 — «Вирішальний забіг». Великий репортаж року без осені. Документальний телефільм. 17.45 — Про що співають діти Землі». 18.15 — Сторінки історії XIX Все-союзна партконференція і суспільне призначення історії. 18.45 — Сьогодні у світі. 19.05 — Хвилини поезії. 19.10 — «Діючі особи». Про проблеми запоріжжя «Сари-Челек». 19.55 — Прем'єра художнього телефільму «Джузеппе Верді». 3 серія «Успіх». 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Зустріч на ваше прохання. Народна артистка СРСР Н. Сазонова. 23.05 — Сьогодні у світі.

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.20 — «Дитячий кінотеатр». Зустріч з режисером М. Ільєнком. 10.20 — Село і люди. 10.50 — Художній фільм «Мама рідна любима». 12.15 — Новини. 12.30 — «Екран молодих». 16.30 — Новини. 16.40 — «Народні таланти». Виступає самодіяльний театр Пантоміми. (м. Кривий Ріг). 17.30 — Для школярів «Варіант». Технічна творчість юних. 18.00 — Кримська АЕС. Думки навколо будови. 18.30 — День за днем. (Кіровоград). 18.50 — Наші довідки. (Кіровоград). 19.00 — Актуальна камера. 19.30 — «Перлини душі народної». На Батьківщині М. Т. Рильського. 20.05 — На хвилі дружби. Виступає ансамбль «Айкулаш». (Кіровоград). 20.50 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Художній телефільм «Росія молода». 1 серія. 23.00 — Вечірній вісник

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.20 — «Що таке цирк». 9.00 — «Великі імена Росії». «Душа поета». 9.20 — Німецька мова. 1 рік навчання. 9.50 — Мультифільм «Світлячок». 1—3 випуски. 10.20 — Німецька мова. 2 рік навчання. 10.50 — Фільм — дітям «Чекання». 1 серія «Славна». 12.00 — Прем'єра документального фільму «Рибалки на трудовій вахті». 12.20 — «Про повернення забути». Художній фільм. 13.40 — Новини. 13.45 — Денний сеанс повторного телефільму. «Вогненні дороги». 6 серія. 18.00 — Новини. 18.15 — Лауреати Міжнародного конкурсу ім. П. Чайковського Т. Гринденко (скрипка). 18.55 — За безпеку руху. 19.00 — «Сільська година». 20.00 — Вечірня назка. 20.15 — «Для всіх і для кожного». 20.45 — Народні мелодії. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — «Жива планета». Документальний фільм. 2 серія «Заморожений світ». 22.45 — Новини.

ЧЕТВЕР

4 СЕРПНЯ

▲ ЦТ (I програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — Прем'єра художнього телефільму «Джузеппе Верді». 3 серія «Успіх». 4 серія «Роки наторги». 10.50 — «Очевидне — неймовірне». 11.50 — Новини. 12.00 — Мелодії Буркі-на-Фасо. 15.30 — Новини. 15.40 — «Мері Поппінс, до побачення!». Художній телефільм для дітей. 1 серія. 16.45 — «Де зустрічаються Орли з Окою». Документальний телефільм. 17.05 — Новини. 17.10 — «Музична скарбниця». Р. Шуман. Концерт для мінор для фортепіано з оркестром. 17.45 — «...До шістнадцяти і старші». 18.30 — «В майстерні художника». Г. Шишкін. 18.45 — Сьогодні у світі. 19.05 — Курсом XIX партконференції. Про проблеми образотворчого мистецтва у світі перебудови. 19.20 — Наука: теорія, експеримент, практика. 19.50 — Прем'єра художнього телефільму «Джузеппе Верді». 4 серія «Роки наторги». 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — «Флорар-88». Перший регіональний фестиваль театрів Молдавії і України. 23.05 — Сьогодні у світі. 23.15 — Співає О. Серов.

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — Український романс. 9.40 — «Стосуються кожного». На контролі — Постанов ЦК Компартії України по будівництву житла. 10.55 — Художній телефільм «Росія молода». 1 серія. 12.05 — Новини. 16.30 — Новини. 16.40 — Кінопрограма «У світі цікавого». Фільми «Непровінційна провинція», «Звіні пам'яті». 17.30 — «Агропром: проблеми і пошуки». Пасовища Закарпаття. (Ужгород). 18.00 — Темп «Слідаки виступів телерадіопереклику». 18.15 — Естрадна мелодія. 18.30 — Чемпіонат СРСР з футболу «Локомотив» (Москва) — «Динамо» (Київ). 20.15 — Актуальна камера. 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Молодіжна студія «Гарт». 23.20 — Новини.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.20 — Концерт музичного фольклору Литовської РСР. 9.00 — «Великі імена Росії». «Загадки Крилова». Науково-популярний фільм. 9.20 — Іспанська мова 1 рік навчання. 9.55 — Мультифільм «Світлячок». 5—8 випуски. 10.35 — Іспанська мова. 2 рік навчання. 11.05 — Фільм — дітям. «Чекання». 2 серія «Варна». 12.15 — Прем'єра документального фільму «Та прийде мир». 12.35 — «Квартет». Художній телефільм. 13.50 — Новини. 13.55 — Денний сеанс повторного телефільму. «Вогненні дороги». 7 серія. 17.50 — Новини. 17.55 — Музичний кіоск. 19.15 — Вечірня назка. 20.20 — «Далекий Схід». Кіножурнал. 20.30 — Ритмічна гімнастика. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Прем'єра художнього телефільму «Сурайя». 23.05 — Прем'єра документального фільму «Олександр Вампілов». 23.25 — Новини.

П'ЯТНИЦЯ

5 СЕРПНЯ

▲ ЦТ (I програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — Прем'єра художнього телефільму «Джузеппе Верді». 4 серія «Роки наторги». 5 серія «Винайти правду». 10.55 — «Діючі особи». 11.40 — Новини. 15.30 — Новини. 15.40 — «Мері Поппінс, до побачення!». Художній телефільм для дітей. 2 серія. 16.55 — «Чого і чому?». Передача для дітей. 17.25 — Новини. 17.30 — «Янтарний латин-87». Документальний фільм. 18.00 — Танці Маніпури (Індія). 18.30 — «Ваш вихід, артисте!». 18.45 — Сьогодні у світі. 19.05 — Курсом XIX партконференції. Про проблеми образотворчого мистецтва у світі перебудови. 19.20 — Наука: теорія, експеримент, практика. 19.50 — Прем'єра художнього телефільму «Джузеппе Верді». 5 серія «Винайти правду». 21.00 — «Час. 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Зустріч у концертній студії Останіно з экс-чемпіоном світу з шахів М. Талем. 23.20 — «Погляд».

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — Концерт популярної симфонічної музики. 9.45 — Документальні фільми «Сергій Ейзенштейн. Передмова», «Сергій Ейзенштейн. Постскриптум». 10.15 — Перлини душі народної. 10.50 — Новини. 11.05 — Музфільм «Мелодія літа, що минає». 11.35 — Молодіжна студія «Гарт». 16.30 — Новини. 16.45 — Економіка плюс наука. 17.15 — «Народна творчість». Барви Львівської кераміки». 18.00 — «Закон і ми». Алкоголь — ворог батьків і дітей. 18.30 — День за днем. (Кіровоград). 18.50 — Наші довідки. (Кіровоград). 19.00 — Актуальна камера. 19.30 — Прем'єра документального фільму «А нічка темна була...» (Про лікаря з м. Кобиляки М. А. Касьяна). 20.00 — Чемпіонат СРСР з футболу «Шахтар» (Донецьк) — «Динамо» (Москва). II тайм. 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Художній телефільм «Росія молода». 2 серія. 22.55 — Новини. 23.10 — Науково-популярний фільм «Син країни сонця».

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.20 — Грає симфонічний оркестр палацу культури ім. В. І. Леніна м. Жуковського. 9.05 — «Великі імена Росії». «Костянтин Батюшков». Науково-популярний фільм. 9.25 — Англійська мова. 1 рік навчання. 9.55 — Мультифільми «Временські музиканти», «Слідами бременських музикантів». 10.35 — Англійська мова. 2 рік навчання. 11.05 — Фільм — дітям. «Пущин іде до Праги». 12.30 — «Перлина Агха-зі». Документальний телефільм. 13.00 — «Сурайя». Художній телефільм. 14.15 — Новини. 14.20 — Денний сеанс повторного телефільму «Вогненні дороги». 8 серія. 17.50 — Новини. 18.00 — Клуб мандрівників. 19.00 — Реклама. 19.05 — Прем'єра документального фільму «Юрій Іданов. Сторінки життя артиста і художника». 20.00 — Вечірня назка. 20.15 — Веслування на байдарках і каное. Чемпіонат СРСР. 21.00 — «Час. 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — «Витівки у старовинному дусі». Художній фільм.

СУБОТА

6 СЕРПНЯ

▲ ЦТ (I програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — «Джузеппе Верді». Художній телефільм. 5 серія «Винайти правду». 9.45 — «Зліт. Гагарін». Документальний телефільм. 10.15 — «Домашня академія». 10.45 — Народні мелодії. 11.00 — «Розмова по-суті». 12.15 — Грає квартет держтелерадіо СРСР. 12.30 — «В країнах соціалізму». 13.00 — Фотоконкурс «Я люблю тебе, життя». 13.05 — «Радянська Естонія. Хроніка оновлення». 14.00 — «Для всіх і для кожного». 14.30 — Новини. 14.40 — Голоси народних інструментів. 15.20 — «Очевидне — неймовірне». 16.20 — «Цирк, цирк, цирк...». 17.10 — Міжнародна програма. «Застереження». До дня Хіросіми. Дипломати відповідають на запитання. 18.15 — До 70-річчя ВЛКСМ. Художній фільм «Червоний чорнозем». 19.30 — «І жартома, і всерйоз». 20.00 — Пісні на вірші В. Лебедєва-Кумача. 21.00 — «Час. 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — В суботу ввечері. «Телевізійне знайомство». Маріс Лісса. 23.20 — Новини. 23.30 — На міжнародних фестивалях естрадної пісні.

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — Ритмічна гімнастика. 9.45 — Художній телефільм «Росія молода». 3 серія. 10.50 — На шляхах республіки. Погода (експрес-інформація). 10.55 — Зустріч у Харківському будинку автора. 12.00 — «Співоче поле». Своя народної творчості у м. Хмельницькому. В перерві — 13.10 — Новини. 14.45 — «Село і люди». 15.30 — «Ви нам писали...». Музична передача за листами глянцеві. 16.00 — «Слава солдатська». 17.00 — Мультифільм на замовлення. 18.00 — ВДНГ УРСР у серпні. Телефіша (експрес-інформація). 18.05 — Телевістава «Сурмач». (Петро Кривонос). 19.35 — Актуальна камера. 19.35 — «І тільки музика». 20.35 — Прем'єра науково-популярного фільму «Кінець». Студія Київ — наука. 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Художній телефільм «Росія молода». 4 серія. 22.45 — Вечірній вісник. 23.15 — Біографічний про відкриття чемпіонату світу з авіамодельного спорту.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.15 — «Студія представляє». «Живу біля Чорного моря». 8.50 — «Співаучча». М. Пришвін. Е. Сетон-Томпсон. 10.20 — «Вибране». П. Чайковський. 11.20 — Кінозал програми «Здоров'я». Науково-популярні фільми. 12.10 — Курсом XIX партконференції. 12.35 — «Діалог з комп'ютером». 13.20 — «У світі тварин». 14.20 — Науково-популярні фільми. «Прокрасне й загадкове». «Кристали». 14.50 — «Ранкова пошта» в гостях у «Східців Якова». 16.30 — «Магістраль». Художній фільм із субтитрами. 18.00 — «Стьопа-моряк». Мультифільм. 18.30 — «В гостях у Берліні». 19.05 — Документальний фільм «Лівище Північного полюсу». 19.20 — «Забайкальські візерунки». 20.00 — Вечірня назка. 20.15 — Веслування на байдарках і каное. Чемпіонат СРСР. 21.00 — «Час. 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Прем'єра художнього телефільму «І завтра жити...» 1 і 2 серії. У перерві — 23.00 — Новини.

НЕДІЛЯ

7 СЕРПНЯ

▲ ЦТ (I програма)

8.00 — Новини. 8.15 — Ритмічна гімнастика. 9.00 — Прем'єра документального телефільму «Коріння чеканять сміливців». 9.20 — Тираж «Спортлото». 9.30 — «Будильники». 10.00 — «Служу Радянському Союзу!». 11.00 — Музична передача «Ранкова пошта». 11.30 — «Кіноафіша». 12.30 — Музичний кіоск. 13.00 — «Сільська година». 14.00 — Кінозал програми «Здоров'я». Науково-популярні фільми. 14.45 — Прем'єра мультифільмів «Біміні». «Прекрасна пері». 15.15 — Міжнародний фольклорний фестиваль «Балтика». 16.45 — «Борги наші». Кінцева зупинка. 17.10 — Прем'єра документального фільму «Жива планета». 4 серія «Джунглі». 18.00 — Міжнародна панорама. 18.45 — Недільний кінозал. «Кіт, який умів співати». Мультифільм «Парасолка». Короткометражний художній фільм. 19.20 — «Співучість в убивстві». Художній фільм. 21.00 — «Час. 21.40 — «Всі симфонії П. Чайковського». Симфонія № 5. 22.45 — Футбольний огляд. 23.15 — Новини.

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — Ритмічна гімнастика. 9.45 — Художній телефільм «Росія молода». 3 серія. 10.50 — На шляхах республіки. Погода (експрес-інформація). 10.55 — Зустріч у Харківському будинку автора. 12.00 — «Співоче поле». Своя народної творчості у м. Хмельницькому. В перерві — 13.10 — Новини. 14.45 — «Село і люди». 15.30 — «Ви нам писали...». Музична передача за листами глянцеві. 16.00 — «Слава солдатська». 17.00 — Мультифільм на замовлення. 18.00 — ВДНГ УРСР у серпні. Телефіша (експрес-інформація). 18.05 — Телевістава «Сурмач». (Петро Кривонос). 19.35 — Актуальна камера. 19.35 — «І тільки музика». 20.35 — Прем'єра науково-популярного фільму «Кінець». Студія Київ — наука. 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Художній телефільм «Росія молода». 4 серія. 22.45 — Вечірній вісник. 23.15 — Біографічний про відкриття чемпіонату світу з авіамодельного спорту.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — На зарядку, ставай! 8.15 — «Наш сад». 8.50 — Кіноальманах «Горизонт». 9.30 — «Портрет». Життя О. Островського. Передача 2. 10.30 — Вірші і пісні В. Лебедєва-Кумача. 11.00 — Радянське образотворче мистецтво. С. Коненков. 11.55 — «Навколо світу». 12.55 — «Школа: час перемін». 13.25 — «Життя видатних людей». Академік М. Лаврентьев. 14.00 — Концерт майстрів мистецтва телебачення НРБ. 14.30 — «К. Воробйов. Доля і книги». 15.55 — «Дорога». Документальний фільм. 16.45 — «Ох і Ах». Мультифільм. 16.55 — «Вітчимні рідні імена». «Сумнів. Спогади про батька». Прем'єра документального телефільму про Ф. Шаляпіна. 17.25 — Телевізійний музичний абонемент. «Ескіз портрета». Індійський скрипаль Л. Субрініані. 18.25 — Спортивна програма. Баскетбольний огляд. Парусний спорт. Чемпіонат світу. Автомобільний спорт. Чемпіонат світу в класі «Формула-1». 20.00 — Вечірня назка. 20.15 — «Музична мандрівка». Фільм-концерт за участю Р. Шаріпової. 21.00 Час. 21.40 — Екран зарубіжного фільму. «Дейник приходить на допомогу» (НДР). 23.00 — Новини.

АНОНС

Півроку минуло звідтоді, як появилася в «Молодому комунарі» новий клуб «На дозвіллі».

Але, те, що вчора видавалося дуже цікавим, сьогодні здається просто цікавим, а завтра може стати й малоцікавим. Аби цього не сталося, пропонуємо усім передплатникам тиждень, хто вважає себе активним читачем клубу «На дозвіллі», дещо зробити для оновлення дванадцяті газетної полоси. Отже — тобі слово, друже за-всідику!

ТЕСТ

Чи хороша ви господиня?

Дайте відповіді на питання, за кожну ствердну відповідь нарахуйте 1 очко.

1. Чи записуєте ви прибутки і витрати?
2. Чи можете швидко приготувати частування для несподіваних гостей?
3. Чи знаєте хоча б десять страв, які можна приготувати за півгодини?

4. Чи вистачає грошей до зарплати, якщо не купувати дорогих речей?
5. Чи знаєте, чого в даний час бракує в господарстві?
6. Чи робите покупки про запас?
7. Зіпсувалися продукти. Ви розстроєні?
8. Чи відкладаєте гроші?
9. Маєте ошадливицю?
10. Чи регулярно прибираєте в домі?
11. Знаєте, де знаходяться речі, якими тимчасово не користуєтесь?
12. Чи дратує вас брудний посуд?
13. Допомагають вам по дому діти, чоловік?
14. Маєте час уранці, щоб причепуритися?
15. Чи шодня у вас у домі гаряча вечеря?

Результати

10 — 15 очок: ви така хороша хазяйка, що не аж підозріло. Може, нещиро відповідали на питання?

6 — 9: ви хороша господиня, але зрядка даєте собі послаблення. Порядок у домі для вас важливий, але не самоціль.

0 — 5: домашнє господарство для вас у системі життєвих цінностей знаходиться на останніх місцях...

АНЕКОТ: «Ти скільки важиш? — «Сорок п'ять». — «Ніколи б не подумала. Мабуть, важилася без косметики, еге?»

Це про кількість. А про якість... Лев Толстой писав, що дитячі роки його отруєні згадкою про тітку, від якої завжди пахло чимось прокислим, здається пудрою. У ті часи, правда, небажаного запаху було порівняно легко уникнути. Нині важче.

Згідно з висновками науковців, проблема алергії, що викликається й запа-

вдань, покликаних формувати здорове ставлення до життя у всіх відношеннях. Натомість журнали й газети («Дніпро», «Ранок», «Молодь України») постійно друкують косметично-парфюмерну рекламу, а жовтеньсько-піонерська газета «Зірка» пішла ще далі: в одному з літніх номерів 1987 року «щасливицями» наймодовшого читача детально інструкцією: «Як пошити косметичку»...

Хворий сказав головлікареві однієї з клінік: «Страждаю алергією на запахи косметики та парфюмерії». Лікар відповіла: «Можливий шок. У таких випадках головне, щоб удома чисте по-

Шок від «Шанелі»

вітря було». «А вдома все просякло косметикою. Кілька років благаю дружину, медсестру вашої клініки, позбавити її. Даремно: так було і так буде, каже. Не поспішай на мою лічність! Без косметики я не жінка! В міліцію піду! Розлучитися? Через пудру!»

Людина — створіння значно вразливіше, ніж ми звикли думати. Останні дослідження довели: будь-яка речовина, що вступає в контакт з організмом має на неї енергетичний вплив. Підвищення або зниження тиску, гомонний біль, апатія, нервозність, порушення кровообігу, виявляється, можуть викликати золота обручка, яка підходить лише одному з десяти, підметки з поліуретану, металева оправка окулярів, одяг...

Словом, якщо ви маєте намір відкрити косметичку і стати перед дзеркалом, вам варто знати: згідно зі статистикою, із 1000 чоловік, які трапляються вам назустріч, 23 подивяться на вас, вибачте, не як на вродливу жінку, чого ви, безумовно бродите, в як на ненависний алерген, який ніколи не дає відчуття себе здоровим. Ніхто ще не бачив мужчину, котрий би пишався, що його дружина чи подруга «мажеться». Навпаки, дехто й у шлюбних сб'ях зазначає: «Осіб, що оскверняють себе і навколишнє середовище косметикою і парфюмерією, прошу не турбуватися». Скаржиться 6 і що не говориться про те, яка жінка найгарніша, висловимо думку, яка, очевидно, помилить усіх: найгарніша та жінка, поруч якої легко дихається. Косметика і парфюмерія легкому диханню не сприяють. Навіть якщо вони найвищої гатунку. Французькі парфюмери, які особливо посприяли виведенню власної країни в першу четвірку за кількістю алергійних захворювань, радять: запах не повинен виходити за межі обіймів. А древні римляни казали так: погано пахне той, хто завжди гарно пахне.

В. ШКВАРЧУК.

сцена екран арена

Пропонуємо читачам кілька адрес дозвілля останні дні липня. Сьогодні в нас будуть по-літньому сонячними і кіровоградці зможуть провести їх на пляжах. А увечері 30 липня (о 18 годині) парк культури і відпочинку імені Леніна запрошує на творчий звіт колективів художньої самодіяльності міського єдиного «Продтовари». Палац культури імені Жовтня в цей же час на агітмайданчику Червонозорівського району проведе урочистий звітний концерт. По матеріалах XIX Весоюзної партконференції.

30 липня о 20 годині будинок культури науково-виробничого об'єднання «Еліта» запрошує молоді відпочити у дискотекі «Меридіан».

31 липня — День Військово-Морської Флоту СРСР. Багато ходів у будинках культури присвячено цій даті. Зокрема, будинок вчителів проведе свято для дітей, котре розпочнеться об 11 годині. Масове гуляння розпочнеться з 10 годин ранку у парку імені 50-річчя Жовтня.

Вечори відпочинку для молоді традиційно проводяться у дискотекі «Старий грамофон» інститут сільськогосподарського машинобудування і в парку культури імені Леніна, де о 18 годині виступатиме вокально-інструментальний ансамбль будинку культури імені Компаніїв.

Редактор
Ю. СЕРДЮЧЕНКО.

«Молодой коммунар» —
орган Кировоградского
областного комитета
ЛКСМ Украины.
На украинском языке.

НАША
АДРЕСА:

316050,
МПС,

м. Кировоград,
буль. Пуначарського, 36.

Телефони:

редактора — 2-54-26; заступника редактора — 2-29-92; відповідального секретаря — 2-27-65; відділів: номінаційного виховання — 4-66-79, 4-64-21; комсомольського життя та економіки — 2-04-84; учнівської молоді і соціальних проблем — 2-59-82; фотолaboratorії — 4-94-94; оголошень — 4-28-96; коректорської — 3-61-83.

Газета виходить щосуботи.

Друкарня імені Г. М. Димитрова видавництва «Кіровоградська правда» Кіровоградського обкому Компартії України, м. Кіровоград, вул. Гліниї, 2.

БН 07453

Індекс 01103

Зам. № 337

Тираж 53 800.

Над номером працювали: художник — О. Босній, складач макітаційного набору — І. Канцер, складачі вручків — Б. Ватюльов, Л. Урсаленко, коректори — Л. Новаленко, Л. Сердюченко, друкар — В. Драченко, друкар — В. Чистяков, М. Янковий, підвідальний черговий — С. Бондарев.

СКЛАДОВИЙ

КРОСВОРД

ЯК ВПИСУВАТИ СЛОВА

В КЛІТКІ ПОДІБНИХ КРОСВОРДІВ, ПОКАЗАНО НА ПРИКЛАДІ СЛОВА № 3. У КОЖНУ КЛІТКУ ВПИСУЄТЬСЯ НЕ ЛІТЕРА, А СКЛАД.

ПО ГОРИЗОНТАЛІ: 3. Легкоатлетична дистанція. 5. Залишене під паром, що служить пасовищем для худоби. 7. Найпоширеніший жанр народно-поетичної творчості. 8. Судно для транспортування нафти. 10. Шов між дошками, які щільно пригнані ребрами одна до одної. 11. Найпростіший насичений вуглеводень. 12. Рукописний збір

друкований шрифт. 14. Харчовий продукт тваринництва. 15. Посуд для транспортування. 16. Африканська країна. 18. Приміщення для демонстрації художніх виробів. 19. Трапляється однорічна рослина родини бобових. 20. Напій. 22. Геометрична фігура. 23. Рабобласницьке місто-державу в Північній Африці, знищене внаслідок Пунічних війн. 25. Швидка їзда. 27. Земельна ділянка. 28. Французький скульптор. 29. Гирло ріки. 31. Великий водяний гризун. 32. Стебла злакових рослин. 34. Тканина, в'язана машиною.

ПО ВЕРТИКАЛІ: 1. Шахова фігура. 2. Передня частина шиї. 3. Харчовий продукт із прісного пше.ничного тіста. 4. Водорозбірна колонна. 5. Чоловічий верхній одяг громадян у Стародавньому Римі. 6. Прилад для зйомки. 9. Пристрій для керування рухом судна. 10. Японський учений-фізик, іменем якого названо магніт. 13. Молдавський композитор. 15. Основна частина цінного паперу. 17. Хутір. 18. Промислова риба родини оселедцевих. 19. Музичний твір, який виконує один співак. 21. Спеціально устатковане приміщення для перевезення людей. 22. Рухома частина машини. 23. Французький художник-модельєр. 24. Німецький композитор XVIII століття. 26. Судноплавство між портами однієї держави. 28. Футбольна команда в Італії. 30. Гірський масив в Чехословаччині. 33. Підводна водна рослина родини лататтевих.

Склала М. СЬОМІНА.

